

2023/2024

CKV GIDS

**AMBACHTEN
IN HET CKV
ONDERWIJS?**

CHATGPT
IN CULTUUREDUCATIE

**HET
MENTALE
BELANG
VAN CKV**

LITERATUURMUSEUM
van romans tot spoken word
en van poëzie tot graphic novels

RIJKSMUSEUM
VAN OUDHEDEN

LEIDEN

Gratis voor
scholen!

**Meer weten
= meer zien
in het museum en online!**

Leerlingen gaan zelf aan de slag. Van ruilhandel en bitcoins bij (livestream) rondleidingen tot mediawijsheid in de escape game. Ontdekken, kijken, kritisch denken en samenwerken staan centraal.

**Bekijk het volledige aanbod op
rmo.nl/onderwijs**

BIJ DE VOORKANT

**RAPPEN, DICHTEN, GOKKEN
EN VERLEIDEN MET TAAL IN HET**

LITERATUURMUSEUM

Jongeren lezen steeds minder. Hoe wek je dan toch hun aandacht voor literatuur? Met de expositie Back Street geeft het Literatuurmuseum hierop een antwoord.

Al dwalend door de achterafstraatjes ontdekken, beleven en maken leerlingen de mooiste verhalen. Zij maken kennis met hedendaagse schrijvers in de Gym, leren verleiden met taal in de Limousine, gokken op literaire verhalen in het Casino, of geven zich bloot in het spel de Tattoo Shop.

'Literatuur zet aan het denken. Over jezelf, anderen en de wereld om je heen. Dat willen we ook in Back Street bereiken, bijvoorbeeld door jongeren zelf een spoken word-performance te laten maken over actuele thema's zoals klimaat en gender', zegt directeur Aad Meinderts.

In de tien interactieve spellen komen voor jongeren herkenbare thema's aan de orde

en ze maken kennis met vele soorten teksten: van romans tot spoken word en van poëzie tot graphic novels. Na een bezoek aan Back Street krijgt elke leerling per e-mail persoonlijke boekentips toegestuurd, gebaseerd op zijn spelervaring in de tentoonstelling.

Museumlessen

Bij de tentoonstelling Back Street biedt het Literatuurmuseum een groot aanbod museumlessen voor het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Voor elk onderwijstype zijn er verschillende programma's. Wil je de leerlingen

hun eigen spoken word-performance of straatgedicht laten maken? Of wil je de leerlingen helpen eigen leesvoorkeur te ontwikkelen? Bekijk dan snel het uitgebreide aanbod!

Boekenvinder

Wil je je leerlingen helpen met het vinden van het juiste boek? Het museum lanceerde een site die jongeren passende leestips geeft. Daarmee vinden ze in een paar clicks Young Adult-boeken die aansluiten bij hun beleavingswereld, leesniveau en interesses.

Colofon CKV Gids 2023-2024

Een jaarlijkse informatieve uitgave voor betrokkenen bij het CKV-onderwijs. De CKV Gids wordt gratis verspreid onder docenten CKV, OBD's, Nederlandse gemeenten, cultureel adviseurs en bemiddelaars en andere personen en instanties die hebben aangegeven de gids te willen ontvangen.

Redactie
Christine Dirkse,
Marco van de Wetering

Met medewerking van S. Dijkstra, C. Dirkse,
M.T. van de Kamp, R. L. Szarzynsky, E. Weerstra
en vele anderen.

Advertenties

Acquisitum
Bertel Ingmar Bertelsen
030-8906667
bertelbertelsen@acquisitum.nl

Vormgeving

Origin Marketing Groep
Martine van der Peijl
www.originmarketing.nl

Foto voorkant

Literatuur Museum

Nabestellen

De CKV gids 2023-2024 kan voor €8,95
worden nabesteld bij de uitgever.

Uitgever

Insite Media
Postbus 209
3770 AE Barneveld
bureau@insitemedia.nl

Niets uit deze uitgave mag worden
gepubliceerd of vermenigvuldigd zonder
uitdrukkelijke toestemming van de uitgever.
Alhoewel deze uitgave met de grootst
mogelijke zorg is samengesteld, kunnen aan
deze uitgave geen rechten worden ontleend.

Copyright 2023 Insite Media
ISSN 1879-4017

**Kunst en
KLIMAATVERANDERING**

blz.12

**APPS en DiGiTAle
leERMIDDElen
IN CKV-ONDERWIJS**

blz.51

AMBACHTEN IN HET CKV ONDERWIJS?

In Nederland hebben we heel veel ambachten die soms bijna uitgestorven zijn. Maar echte ambachtslieden zijn eigen kunstenaars. Dat zie je bijvoorbeeld aan het werk van mandenvlechter Fons, griendwerker Dick en edelsmid Ilja. Zij vertellen over de waarde van hun ambacht nu en in de toekomst.

Door: Sjoukje Dijkstra

Mandenvlechter Fons Vermeij

“ Breng ambachten terug in de klas

Fons Vermeij komt met veel plezier geregeld op scholen om les te geven. Hij vertelt wat kinderen opsteken in een gastles/ workshop van hem en vooral wat ze opsteken van zijn ambacht voor de toekomst. “Wat ik doe, is echt een ambacht, verbonden en letterlijk vervlochten met de natuur.”

“Alles is verbonden. We denken vaak dat we alles wel alleen kunnen. Dat is niet waar. Op moment dat je alleen in de wereld bent, red je het niet meer. Je hebt toch mensen nodig.”

Wat hebben kinderen eraan?
“Heel veel. Ze snappen het verhaal. Ik merk het in lessen op school. Ze zien snel hoe je met allerlei technieken en gebruiksmogelijkheden van het

materiaal, een natuurlijk product hebt, dat de kinderen helemaal niet kennen. Mensen gebruiken tegenwoordig tie wraps als bindmateriaal in hun tuin. Als een plant, of boom dan volgroeit, wordt het ingesnoerd. Bij wilgentenen maak je een lusje in het materiaal, dat blijft zitten en valt af als het volgroeid is. Zo’n wilgenteen heb je bijna voor niks uit de natuur. Je kunt het jarenlang gebruiken en repareren, en er van alles van maken, zoals manden, tassen, wiegen, stoelen. Noem maar op. Het is harstikke duurzaam.”

Kunnen kinderen nog mandenvlechter worden?
Fons vertelt dat hij vaak kinderen voor zich heeft gehad, die zeiden: ‘Dit wil ik ook doen.’ “Dan komen

Mandenvlechter Fons aan het werk

ze daadwerkelijk met oma, papa of mama terug om materiaal te halen, om verder te gaan met wat ze hebben geleerd. Daar zitten ook blijvertjes tussen. Ik heb minimaal vier kinderen die regelmatig komen, omdat ze het echt willen leren. Meestal als hobby. Je geld ermee verdienen is lastig. Ik ben nu al vanaf 1986 bezig. Als je nu begint, dan ben je toch een aantal jaren bezig om het te leren en zul je het moeten combineren met een andere bron van inkomsten. Alleen met dit werk red je het niet.

Griendwerker Dick van Aalsburg

“ We zorgen dat we in Nederland droge voeten houden

Zijn vader begon het bedrijf in 1964. Dick van Aalsburg is griendwerker in hart en nieren, maar slijt nu vooral zijn dagen op kantoor van het familiebedrijf. Het een oud ambacht, maar volgens Dick nog steeds relevant: “Zelf heb ik het vanaf mijn achtste tot zeventiende jaar tijdens mijn vakantie geleerd. Eerst spelenderwijs, later serieus.”

Griendwerker is een ambacht dat verweven is met de natuur.

Wat houdt het beroep van een griendwerker in?
Volgens Wikipedia is griendwerker een uitgestorven beroep, maar volgens Dick is het nog steeds heel erg levend, alleen gemoderniseerd. Zoals griendwerkers vroeger de Biesbosch ingingen, gewapend met een mes om wilgen te knotten, te knopen en bij elkaar te binden, gaat het tegenwoordig niet meer. Dat is nog maar een gedeelte van het beroep. Juist doordat het vak gemoderniseerd is, is het nog steeds een relevant ambacht.

Is er toekomst voor een griendwerker?
“Twintig jaar geleden leek het even uitgestorven”, geeft hij toe. “Vijf jaar geleden kwam er een kentering, doordat men steeds vaker kiest voor natuurlijke materialen. Wij combineren oude ambachtelijke

Kinderen komen bij de Broedkorf in Oudewater kijken naar het werk van Fons.

Ik heb inmiddels een klantenkring waarbij ik het wel red. Pas heb ik bijvoorbeeld voor iemand stoeltjes ingevlochten voor een oudere villa. Daar hoorden die stoeltjes in. Daar kan ik dan wel wat voor rekenen. Maar een mand voor dagelijks gebruik, daar zit drie á vier uur werk in. Dat kost 150 euro arbeid. Nagenoeg dezelfde mand heb je uit Indonesië al voor vier tientjes.”

Wat kun je met ambachten doen op school?
Kinderen hebben volgens Fons wel

het gevoel erbij, maar de passie nog niet. “Ons systeem is geënt op geld verdienen. Tegen mij zeiden mensen vroeger ook wel: Wat ga jij nu doen? Ik pleit ervoor dat scholen dit soort ambachten terugbrengen als vak. Sowieso is handvaardigheid een ondergeschoven kindje, dan moet je al een docent hebben die er uit eigen beweging wat mee doet. Op school lopen alleen maar kinderen rond met een laptop. Die hebben werkelijk geen idee van hoe ze iets met hun handen kunnen maken. Daar hebben we tegenwoordig toch een mannetje voor!”

Griendwerker: Jong geleerd, oud gedaan

technieken met moderne werkmethoden. Zo maken we het houdbaar om ook in de toekomst dit beroep fysiek uit te kunnen voeren en het betaalbaar blijft.”

Wat leren kinderen van dit ambacht?
“Het werken in de natuur met de natuur, is echt het mooie aan ons werk. Wij kunnen een natuurproduct leveren en daarmee bepaalde constructies bouwen, waardoor we in Nederland, maar ook elders in Europa droge voeten houden. Dat is iets waar we best trots op zijn. We hebben ook samenwerkingen met scholen in de buurt. Zo zijn we praktijkopleider en kunnen leerlingen bij ons als leerwerkbedrijf aan de slag. We hadden afgelopen zomer ook een Bagger Festival in Sliedrecht, waarbij het beroep van waterbouwer centraal stond. Wij stonden daar ook en lieten zien hoe je kunt vlechten en knopen, terwijl er kinderen van lagere en middelbare scholen voorbijkwamen. Ik heb daar zelf ook een dag gestaan. Een meisje zei toen: ‘Dit is het leukste wat ik heb gedaan van alle workshops’ Dat zegt zoveel. Onbekend maakt onbemind. Het is ondergewaardeerd, juist doordat mensen niet weten wat ermee gedaan kan worden. Daarin zien we wel een taak weggelegd. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Gelukkig zien wij sterk, veel potentiële jonge aanwas. Als een school opbelt, bijvoorbeeld voor een snuffelstage, kunnen kinderen altijd even ter plekke op projectlocaties komen kijken. We geven ook wel rondleidingen. Werken in de natuur is gewoon heel mooi.”

Paleis Het Loo
een plek die je
gezien wilt hebben

Paleis Het Loo in Apeldoorn is een belangrijke plek voor de geschiedenis van Nederland en het Huis van Oranje. Stap terug in de tijd en ervaar de geschiedenis daar waar deze geschreven is.

Ontdek met onze vakoverstijgende lesprogramma's 330 jaar aan mooie en minder mooie verhalen. Over macht, liefde, politiek, kunst en vakmanschap. Laat je ontroeren tijdens de eigentijdse muziektheatervoorstelling 'Willem III: Een Moordfeest 2.0', volg een rondleiding door het paleis of kijk je ogen uit in de paleistuin.

paleishetloo.nl

Dát is Paleis Het Loo.

Smid Ilja Kramer

“ Eigenlijk bijna alles ontstaat door ambacht/ handwerk

Sinds drie jaar werkt ze full time in de smederij met haar broer Freek. Ilja Kramer leerde alles van haar vader Frits en kan al sinds haar 11e vergulden. “Hij had een keer een klus waar ik hem bij mocht helpen, omdat ik zo geïnteresseerd was. Sindsdien doe ik dat eigenlijk altijd.” Ilja heeft geen opleiding tot smid gehad. “Die zijn ook schaars in Nederland”, zegt ze. “Door op te groeien in de smederij en nauw samen te hebben gewerkt met mijn vader heb ik van hem veel over het vak geleerd en daarnaast volg ik cursussen.”

Wat is er mooi aan dit vak/ dit ambacht?

“Wat ik mooi vind aan dit vak is dat elke dag anders is, met steeds nieuwe uitdagingen. Wij werken voornamelijk in de restauratie, vaak met oude werkstukken waar een hoop geschiedenis in zit. Dit proberen wij te respecteren en zo goed mogelijk weer in zijn originele staat terug te brengen, met technieken die gebruikt werden in de tijd dat zo'n swerkstuk gemaakt werd.”

Geven jullie ook voorlichting op scholen?

“Wij geven geen voorlichtingen op scholen. Er komen ook niet vaak kinderen langs. Soms komen ze mee met ouders die geïnteresseerd zijn in het vak. Jaren geleden kwamen er wel bijna jaarlijks kinderen van de vrije school uit Gouda een middag meelopen. Maar dit gebeurt niet meer. Wel proberen wij altijd mee te doen met het Roefelen uit Oudewater. Dan mogen kinderen van de basisscholen een middag meelopen bij allerlei bedrijven in en rond Oudewater.”

Het is een ambacht. Waarom?

“Onze smederij is van generatie op generatie overgegaan. De kennis en technieken die in die jaren opgebouwd zijn dragen bij aan het vakmanschap. Een ambacht is een beroep wat je niet kunt leren uit een boek, je moet het echt doen en ervaren. Het is iedere keer weer bijleren, dingen uitproberen, kijken naar het verleden, maar ook gebruik maken van nieuwe technieken en die je weer eigen maken.”

Werk van smederij Kramer

Wat kunnen kinderen vandaag de dag leren van dit ambacht?

Dat vind ik een lastige vraag, ik weet niet goed wat ze van mijn ambacht specifiek zouden kunnen leren. Smeden moet je denk echt liggen en interesseren, wil je er iets van kunnen en willen leren. Maar van ambachten in het algemeen kunnen kinderen veel leren. Bijna alles om ons heen ontstaat uiteindelijk deels door handwerk. Ik denk dat het voor kinderen belangrijk is om te leren en te beseffen wat voor invloed ambachten hebben op iedereens dagelijks leven en dat ze niet vergeten moeten worden. Zelfs met de komst van allerlei nieuwe technieken, waardoor sommige ambachten misschien niet meer nodig zullen zijn, blijft het belangrijk om kinderen de geschiedenis van ambachten te leren.”

Is het een ambacht wat ooit echt helemaal verdwijnt of juist misschien in de (nabije) toekomst weer terugkomt?

“Nee, ik denk niet dat het zal verdwijnen. Zeker niet in de richting waar wij werken, de restauratie. Er blijven altijd monumenten die opgeknapt moeten worden. En daar is nog handwerk en kennis voor nodig. Daarbij kun je niet zonder ambacht.”

Ilja Kramer - vergulden van haan

Bezoek een tentoonstelling of museumwoning Huis Sonneveld met een kunstenaar, danser of maker en ga bij een Omleiding ook zelf aan de slag!

Ontwerp mee aan de toekomst!

Kom snel langs: insti.nl/onderwijs

Stap bij het Nieuwe Instituut in de schoenen van een ontwerper. Geef de woningen, protestborden en het internet van de toekomst vorm

Museum voor architectuur, design en digitale cultuur

Nieuwe Instituut

INSPIRATIE EN VERBINDING BIJ CKV (MET EEN MOBIELTJE)...

**Ontdek met jouw klas
kunst, wetenschap en
idealen in Teylers Museum**

TEYLERS
museum

OUDESTE ★
★ **MUSEUM**
VAN ★ NEDERLAND

....En weer een tirade op de blog van een emeritus hoogleraar over het schadelijke effect van mobieltjes "Mobieltjes zijn niet een symptoom van afhaken maar een oorzaak daarvan." Hij verwijst naar negatieve effecten op het (cognitieve) leren en het rampzalige effect op de geestelijke gezondheid van leerlingen en zegt dan dat de mobieltjes de oorzaak zijn van (alle) ellende..... Hij verwijst naar een artikel van professor Twengé, in de Washington Post¹ waarin zij onderbouwt dat de toegenomen percentages van depressie onder jongeren veroorzaakt worden door mobieltjesgebruik.

...Hebben we het hier echt over causaliteit? Want die introductie was er wel in 2010, maar zijn er niet meer factoren die een rol kunnen spelen (in Nederland): zoals de financiële crisis de kloof tussen rijk en arm vergrootte; bezuinigingen op cultuur; jeugdzorg gedecentraliseerd; de toeslagenaffaire; klimaatveranderingen bijna dagelijks negatief in het nieuws en steeds overtuigendere wetenschappelijke onderbouwing ervan; coronacrisis. De generatie Z heeft het nogal te verduren gehad, zo kun je uit dit overzichtslijstje opmaken, je zou er niet moedeloos door zijn geworden. Al speelt de smartphone zeker een grote rol in het zelfbeeld en in de sociale omgeving van jongeren, het kan toch niet de enige factor zijn geweest?

Professor Twengé heeft een overzicht gemaakt ter onderbouwing², daarin vat zij drie hoofdoorzaken samen die de toegenomen percentages jongeren met depressies volgens haar verklaren (in de VS?): 1. De snelle introductie van smartphones en social media onder jongeren; 2. Opvoedkundige veranderingen door ouders, die meer gericht raken op veiligheid, controle en verlies van autonomie voor jongeren; 3. Economische factoren: de financiële crisis en de groei van de ongelijkheid. Een deskundige voegde een impact van milieu toe, zoals schadelijke nieuwe chemicaliën en medicijnen. Oorzaken van de toegenomen aantallen jongeren met depressies kun je dus niet alleen aan het smartphonegebruik door jongeren toewijzen. Een van de mogelijke oorzaken die ik miste is deze: onderwijs is wereldwijd steeds meer eenzijdig gericht geraakt op meetbare resultaten in het

cognitieve leren (taal en rekenen); terwijl het sociaal-emotionele leren (zoals bij kunstvakken en CKV) zo wezenlijk is op die leeftijd en dus eigenlijk veel meer aandacht zou moeten krijgen.

Voor de nuance toch eens wat voorbeelden van positieve effecten van mobieltjes in de CKV les: Ik zie leerlingen prachtige foto's maken en die trots aan elkaar tonen; ik zie hoe ze elkaar inspireren door beelden, mode en muziek van hun mobiel; ik zie hen geboeid raken wanneer zij met filmshots een verhaal leren vertellen. Hoe zij met hun groepje een mooie route bedenken voor een excursiewandeling die zij met plezier samen lopen. Hoe zij genieten van hun playlist; hoe zij gepassioneerd vertellen over de denkbeelden van hun favoriete muzikant; hoeveel plezier zij samen hebben over gekke filmpjes van youtube en tiktok....

Kortom: ja de smartphone heeft zeker ongewenste effecten, die we als ouders en docenten moeten inzien waar we echt iets aan moeten doen. Maar om nu te doen alsof we de moeilijke kanten van het leven van een jongere van nu plotsklaps op kunnen lossen door mobieltjes uit de school te verbannen....deze Ceekaaveejuf weet het niet hoor. (Ze heeft voor de zekerheid bij de leermiddelen 'een mobieltje' in het PTA van CKV vastgelegd...voor het geval dat het nodig mocht zijn).

DE CEEKA-AVEEJUF

PIEPSCHUIM
MUZIEK THEATER CABARET

*Piepschuim speelt
energieke en interactieve
voorstellingen voor alle
niveaus van het VO.*

1 00 2

SCHOOL.PIEPSCHUIM.COM

TextielMuseum TextielLab

**ONDERZOEKEN,
MAKEN &
VERWONDEREN**

RONDLEIDINGEN EN WORKSHOPS
VOOR VO, MBO EN HBO

www.textielmuseum.nl | boekingen@textielmuseum.nl
Goirkestraat 96 Tilburg

¹ <https://jonathanhaidt.substack.com/p/social-media-not-safe-kids>
² https://docs.google.com/document/d/1diMvsMeRphUH7E6D1d_J7R6WbDdgnzFHDHPx9HXzR5o/edit#

ZUIDERZEEMUSEUM

- beeldende vorming
- kunstzinnige oriëntatie
- kunst en cultuur
- CKV en KCV

ATELIER ZUIDERZEE

Atelier Zuiderzee is een programmareeks rondom kunst en design. De programma's bestaan uit een interactieve rondleiding en een praktisch gedeelte in het atelier.

Tijdens het programma *Verfstreek* bestuderen leerlingen, met een tekentas in de hand, op verschillende manieren schilderen. Ze leren meer over compositie, kleurgebruik en de gevoelens die kunstwerken kunnen oproepen.

Het programma *Vod of Vintage* gaat over de rol van kleding in het uiten van je identiteit en het duurzaam omgaan met textiel. In *Doe het lekker zelfje* staat portretfotografie centraal.

Het programma wordt aangepast aan het leerjaar en niveau van de leerlingen.

www.zuiderzeemuseum.nl/educatie - sales@zuiderzeemuseum.nl - 0228 351135

MEER CULTUUREDUCATIE OP HET VMBO, VSO OF PRO? VRAAG SUBSIDIE AAN BIJ HET FONDS VOOR CULTUURPARTICIPATIE

Iedereen verdient de kans om op een eigen manier met cultuur bezig te zijn - in de vrije tijd én op school. Bij het Fonds voor Cultuurparticipatie zien we dat veel scholen het creatief vermogen van leerlingen stimuleren en inzetten om hun toekomst kansrijker te maken. Voor veel leerlingen is het niet vanzelfsprekend om ook buitenschools in aanraking te komen met kunst en cultuur. Daarom groeit de behoefte aan cultuureducatie, zowel in de culturele sector als in het onderwijs. Heb jij een goed idee om cultuureducatie voor leerlingen in het vmbo, vso of praktijkonderwijs te bevorderen? Vraag dan subsidie aan!

SUBSIDIE: CULTUUREDUCATIE VMBO VSO PRO

Met de subsidieregeling Cultuureducatie vmbo vso pro stimuleren we scholen en culturele instellingen in het hele land om cultuureducatie mogelijk te maken. Binnen deze regeling gaan scholen een samenwerking aan met een culturele instelling. Samen vragen ze geld aan om ideeën uit te proberen (fase 1), verder te ontwikkelen (fase 2) of op grotere schaal uit te voeren (fase 3). Afhankelijk van je type samenwerking kun je tot € 100.000 subsidie ontvangen.

Denk bijvoorbeeld aan een project waarin leerlingen zichzelf en hun wijk leren kennen door het verbeelden van de verhalen van bewoners, of een samenwerking

van een vso en een poppodium waarbij leerlingen leren werken met muziek en digitale media. Er is van alles mogelijk!

Aanvragen kan nog t/m 28 maart 2024. We roepen alle scholen met ideeën op om een samenwerking met een culturele instelling aan te gaan. Die kan de aanvraag indienen.

Wil je weten welke fase geschikt is voor jouw idee? Neem dan contact op met onze adviseur Lucien Ravensberg via l.ravensberg@cultuurparticipatie.nl of 06 426 596 09.

MEER INFORMATIE?

Kijk op:

www.cultuurparticipatie.nl/vmbo

Kunst en klimaatverandering

KLIMAATVERANDERING IS EEN GROOT EN WERELDWIJD ONDERWERP. IN KUNST IS DIT OOK EEN ONDERWERP OMDAT KUNSTENAARS ZICH ER ZORGEN OVER MAKEN EN OPLOSSINGSRICHTINGEN VOOR WILLEN CREËREN MAAR OOK ALS INSPIRATIEBRON VANWEGE DE SCHOONHEID VAN DE NATUUR. JONGEREN VAN NU ZIJN VEEL BEZIG MET DE GEVOLGEN VAN KLIMAATVERANDERING VOOR DE TOEKOMST VAN DE WERELD. HOE KUN JE HEN AANZETTEN TOT HET VERBEEDEN VAN DE WERELD ZOALS DIE KAN WORDEN (TUSSEN HOOP EN VREES) EN HEN LEREN OVER DE MANIEREN WAAROP KUNST OVER KLIMAATVERANDERING ZOWEL TROOST, SCHOONHEID ALS HOOP KAN BIEDEN?

Door: Marie-Thérèse van de Kamp

De gevolgen van klimaatverandering beheersen dagelijks het nieuws. Je zou verwachten dat we direct in actie willen komen. Gedeeltelijk doen we dat. Zonnepanelen, af en toe vlees overslaan, besparen op gas. Maar auto, open haard, barbecue of vliegreizen opgeven...? In de komende decennia zullen we stevig aan de slag moeten om de noodzakelijke klimaatdoelen te halen. Klimaatverandering, moet je daar ook iets mee in de kunstlessen? Natuurlijk, want in de kunst verbeelden kunstenaars van nu de klimaatverandering. Zij zoeken naar oplossingsrichtingen. In de benadering van de klimaatverandering zie je wel verschillen tussen kunstenaars, sommigen willen bewust maken en zo aanzetten tot actie door een dystopisch perspectief te verbeelden, anderen kiezen voor het tonen van een utopische wereld als aantrekkelijk perspectief.

BRUG TUSSEN JOURNALISTIEKE, ANTROPOLOGISCHE EN ARTISTIEKE BENADERING

De fotograaf Richard Mosse kiest een kritisch-creatief en dystopisch perspectief in zijn project 'Broken Spectre'. Hij werkte tijdens de coronapandemie in Ecuador, toen in Brazilië de bosbranden in het tropisch regenwoud enorm toenamen. Hij had kunnen besluiten: dat is voor journalisten, ik houd me bezig met het fotograferen van fascinerende vormen van planten en dieren in het regenwoud. Hij besloot echter een brug te slaan tussen een journalistieke, cultureel antropologische en artistieke benadering.

Eerder deed hij dat al in zijn foto en videowerken 'Infra/The Enclave'. Daarin liet hij de verschrikkingen van oorlog en geweld in Congo zien in sprookjesachtig Barbie-roze kleuren.

Deze kleuren ontstonden door de toepassing van een militaire surveillance-filmsoort – Kodak Aerochrome - die tijdens de Vietnamoorlog geïntroduceerd was om de Vietnamese soldaten in de bossen zichtbaar te maken. Die film maakte het onzichtbare zichtbaar en dat is precies wat Mosse wilde. Hij wilde de kijker bewust maken van de gruwelijkheden van die vergeten oorlog – om grondstoffen zoals Kobalt, nodig voor onze mobieltjes – in beeld te brengen. Door de oogverblindende roze kleuren van het landschap werd je de oorlog ingetrokken. Je zag de bomen en planten haarscherp en in lieflijk roze, maar ook de lichamelijke resten.

Een wringende combinatie die Mosse in zijn werk 'Incoming' herhaalde maar dan met een warmtecamera. Daarmee filmde hij de tocht (en opvang) van vluchtelingen in Griekenland, en

© Richard Mosse. Courtesy of the artist and Jack Shainman Gallery, New York.

Richard Mosse
Drag, 2012
Digital c-print
35 x 28 inches

© Richard Mosse. Courtesy of the artist and Jack Shainman Gallery, New York.

Richard Mosse
Still from Incoming #99, 2014-17
Digital c-print on metallic paper
11 1/2 x 20 inches

maakte zo invoelbaar hoe schrijnend het leven van vluchtelingen is. Hoezeer onderkoeling op de loer ligt op weg naar een verblijf vol ontberingen in de vluchtelingenopvang. In zijn werk toont Mosse steeds een maatschappelijke betrokkenheid. Hij brengt met een kritische, journalistieke blik in beeld wat niet meteen zichtbaar is (in het nieuws) en laat je door een geraffineerde vormgeving zien en voelen wat er speelt, je krijgt daarbij verschillende perspectieven te zien waardoor het geen eenvoudige boodschappen zijn die hij je aanreikt, maar juist beelden die aanzetten tot reflectie op je eigen denken en je eigen handelen of het bewust worden van het gebrek daaraan.

INDRINGENDE BEELDEN

In zijn meest recente fotowerken en video-installatie 'Broken Spectre' kiest Mosse opnieuw voor specifieke filmische middelen om het onzichtbare zichtbaar en invoelbaar te maken vanuit verschillende perspectieven. In de zwart-wit beelden zie je de vriendelijke gezichten van een familie van veeboeren, een mooie boerenfamilie denk je dan. Later zie je hen (samen met ingehuurd krachten) bosbranden aansteken op jacht naar meer land voor hun vee. Je ziet idyllische landschappen in zilverig zwart-wit gefilmd, mooie planten, gefilterd zonlicht door de tropische regenwouden, schitterende rivieren....

en daarna zie je hoe bosbranden, houtkap en het delven van goud dat prachtige landschap radicaal om zeep helpt.

Je ziet enorme boren in het water; je ziet hoe kwik (gebruikt voor het illegaal delven van goud) het water vervuult. Je ziet de houtkap van eeuwenoude bomen in het regenwoud, deze moeten plaats maken voor soja en palmen (dat brengt meer geld op). Het geraas van de zagen die de eeuwenoude bomen omzagen: het doet pijn, snijdt door je ziel. Dan komen inheemse bewoners aan het woord. Een Yanomami vrouw genaamd Adneia, spreekt Bolsanaro, de filmmakers en de kijkers aan met een indringend, wanhopig en woest verhaal. Hoe wij het in ons hoofd halen om de inheemse bevolking en de natuur zo kapot te maken.... Het ontroert en maakt je stil. Dit werk van Richard Mosse en de filmmaker Trevor Tweeten en componist Ben Frost is een ervaring die onder je huid kruipt en je niet loslaat. Na het protest van de Yanomami vrouw, zie je geabstraheerde beelden in prachtige kleuren: het zijn afgebroken boomstammen in ondergelopen vlakten, je hoort er rauwe en schurende geluiden bij die doen denken aan kreten van dieren diep uit de oceaan. Je ziet luchtopnames in de meest prachtige kleuren, waarin de gigantische schaal van de ontbossing en de kwik-vervuiling van het

Richard Mosse, still from Broken Spectre, 180 Studios, London, England, October 10 - December 4, 2022. Photography by Jack Hems.

R Residentie Orkest Den Haag

Meedoen, ervaren & muziek maken!

Wil je meer informatie ontvangen, een workshop boeken of liever je wensen voor maatwerk bespreken? Kijk op residentieorkest.nl/educatie of neem contact met ons op via educatie@residentieorkest.nl

scapino Ballet Rotterdam

*Dans kijken
Dans ervaren
Dans creëren*

Bekijk ons aanbod op scapinoballet.nl/ckv

ACADEMY

GEEF JE EIGEN WERELD VORM!

Bekijk ons onderwijsprogramma voor seizoen 23|24 op ita.nl/educatie

tropisch regenwoud te zien is. Bij deze opnames is gebruik gemaakt van een multi-spectrale camera, die in de klimaatwetenschap gebruikt wordt om de stand van zaken vast te leggen. Mosse gebruikt de esthetische kracht daarvan om de kijker te verleiden en dan te confronteren met de catastrofe.

Als je de film gezien hebt, wil je je eigen handelen verbeteren. Zeker geen steaks meer van het vee dat daar vandaan komt, geen goud meer dat daar vandaan komt. Maar soja die daar geplant wordt, wordt in Europa gebruikt als veevoer.... zo zijn de wereld van het regenwoud en die van Europa direct verbonden aan elkaar. Tegelijkertijd besef je dat mensen daar wel inkomen moeten hebben. Deze benadering van Mosse, gelaagd, kritisch maar ook – qua beeld en geluid – uitermate inventief en creatief, is buitengewoon indringend ("You can't unsee this", schreef The Guardian). Dergelijke kunstwerken zijn voorbeelden waarin op een indringende manier de urgentie van klimaatverandering verbeeld wordt en die je in de lessen kunt bespreken.

HOOP GEVEN

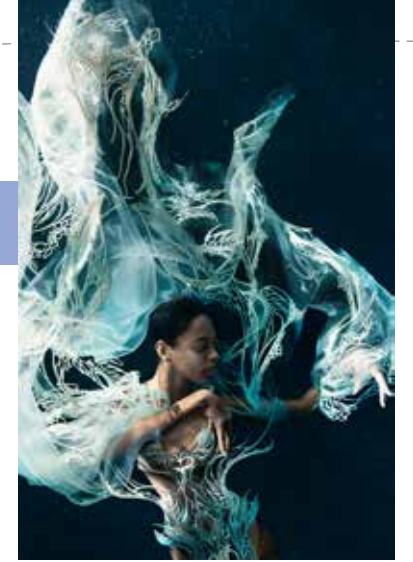
Anderzijds besef je dat je leerlingen ook hoop moet geven. Dat kan door een meer utopische benadering in de kunst te belichten. Kunstenaars zoals Tomas Saraceno. Hij laat inspireren door de manieren waarop spinnen hun webben maken. Of Olafur Eliasson die in zijn hele oeuvre bezighoudt met bewust worden van klimaatveranderingen maar ook met de schoonheid van natuurverschijnselen zoals watervallen, regenbogen of lichtreflecties. Eliasson laat daarnaast een maatschappelijke betrokkenheid zien die inspirerend is als voorbeeld. Een jonge generatie van beeldende kunstenaars houdt zich bezig met oplossingsrichtingen waarin transformaties en hybride benaderingen een rol spelen, waarin de grenzen tussen subject en object lijken te vervagen (Isabella Andriessen) of die tussen mens en dier (Oliver Laric) of mens en robot (Yein Lee, Giulia Cenci). In de Oude Warande in Tilburg nemen deze kunstenaars deel aan de expositie 'Earthaters' van Lustwarande 2023, het educatieproject is getiteld: 'Shapeshifters'.

De benadering van deze jonge kunstenaars past bij andere hedendaagse verschijnselen, zoals 'mermaid-core'. In

Oliver Laric – Hundemensh (2018)
fotografie Gert Jan van Rooij

Iris van Herpen – Carte
Blanche collectie 2023

de NRC van 22/23 juli 2023 werd daarover door Mandula van den Berg toegelicht dat 'mermaid-core' een esthetiek is over mode, hobby's en lifestyle, ontstaan op social media. Hoewel het daarbij om consumeren gaat, zit er ook een politieke – feministische – visie achter. In de esthetiek worden doorzichtige glanzende stoffen in de kleding, en parels in de accessoires gebruikt, maar wordt eveneens verwezen naar een andere, vredigere en natuurlijkere fantasiewereld met daarin sprookjesachtige maar krachtige vrouwen. Een daaraan verwante wereld is door Iris van Herpen op een artistieke manier verbeeld in haar collectie en film (samen met Julie Gautier) 'Carte Blanche' (zie: <https://www.irisvanherpen.com/collections/carte-blanche>).

Identiteit, gender zijn naast klimaatverandering voor veel jongeren van nu belangrijke onderwerpen, waarbij zij zich heel betrokken voelen. In deze 'mermaid-core' wordt het belang van de positie van de vrouw verbonden aan het belang van schone oceanen, het verminderen van de CO2-uitstoot en de biodiversiteit. Deze onderwerpen kunnen tijdens de kunstlessen een rol spelen. Opdrachten waarbij leerlingen zich inleven in het perspectief van een rivier of boom, of een regendruppel of vis of het perspectief van inheemse volken die meer samen met de natuur leven maken dat zij zich ook in andere dan het westerse, materialistische of menselijke perspectief kunnen verdiepen. Als inspiratiebron kan klimaatverandering voor leerlingen in kunstlessen dus zeker een rol spelen. Oplossingsgericht denken zet leerlingen op deze manier aan tot kritisch en creatief denken. Sinds een aantal jaren laat ik leerlingen een opdracht doen van de kunstkaart 'Moving Nature' van Lustwarande, zie <https://www.lustwarande.org/winkel/educatie/moving-nature>. Voor die opdracht moeten zij een berg, een rivier of bos interviewen. Eerst vinden zij dit raar, maar zodra ze zich erin verdiepen raken zij gefascineerd door het andere perspectief op klimaat en natuur dat daardoor ontstaat. Zij werken dit uit in een film, fotoserie, beeldend object, lichaamsobject of prentenboek. Zo kunnen zij eigen visie op de kansen en mogelijkheden in de toekomst verbeelden en dat geeft hen merkbaar positieve energie en hoop.

Begin met muziek,
eindig bij jezelf

ThiemeMeulenhoff

INTRO

Bestel nu je
beoordelingspakket
[thiememeulenhoff.nl/
pakketintro](http://thiememeulenhoff.nl/pakketintro)

DOE MEE met UNESCO WERELDERFGOED in het ONDERWIJS

Waar ben
jij als
docent naar
op zoek?

HOE GEBRUIK JIJ WERELDERFGOED IN JE ONDERWIJS? IEDER WERELDERFGOED HEEFT EIGEN ONDERWIJSPROJECTEN EN ER IS OVERKOEPELEND LESMATERIAAL. HOE EN WAAROM GEBRUIK JE DEZE MATERIALEN JE LESSEN OVER BIJVOORBEELD BURGERSCHAP, DANS, GESCHIEDENIS, NATUUR, ECONOMIE, RELIGIE, TAAL, KUNST OF CULTUUR. LAAT HET ONS WETEN!

DE E VAN UNESCO STAAT VOOR EDUCATIE

De basisgedachte van het werk van UNESCO is vrede creëren in de hoofden van mensen. Het draait daarbij om: respect, begrip, leren van en met elkaar over interculturele diversiteit en hoe je verschillen kunt overbruggen. Educatie speelt daarbij een sleutelrol.

OVERKOEPELEND LESMATERIAAL

Het lesmateriaal en de hierbij aansluitende serie van Het Klokhuis over Werelderfgoed zijn speciaal ontwikkeld voor leerlingen van 10 tot 15 jaar. Het pakket is vrij toegankelijk en bestaat uit kant en klare lessen met opdrachten voor leerlingen en een handleiding voor leraren. Graag horen we vanuit lerarenperspectief wat werkbaar, wenselijk of verder nog nodig is. Gebruik je deze leermiddelen al, wat zijn je ervaringen, hoe werkt dit in de praktijk? Misschien maak je zelf lessen of lesmateriaal, ook dan horen we het graag. Doe mee met UNESCO Werelderfgoed Nederland en stuur je ideeën en bevindingen naar educatie@werelderfgoed.nl.

WERELDERFGOED QUIZ

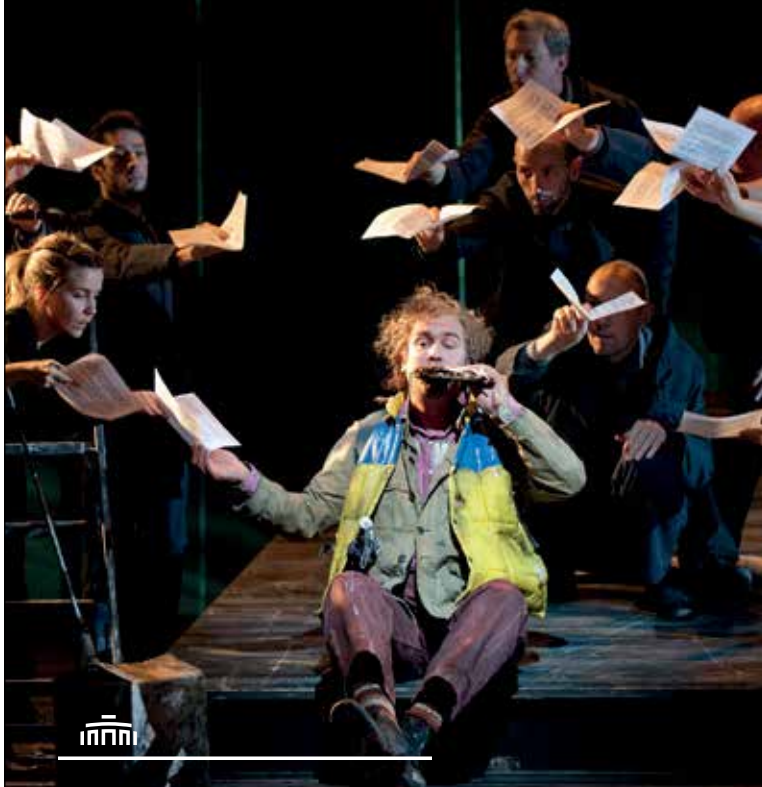
Werelderfgoed is een (natuur)gebied of gebouw dat uniek en onvervangbaar is in de wereld. Het is van iedereen ter wereld, ongeacht het grondgebied waarop dit zich bevindt. In het Koninkrijk der Nederlanden bevinden zich op dit moment twaalf Werelderfgoederen, kennen jij en je leerlingen ze allemaal? Test je kennis met de Werelderfgoed quiz via www.werelderfgoed.nl.

MEER INFO

werelderfgoed.nl/onderwijs

**NATIONALE
OPERA &
BALLET**

Laat je roeren!

Wij verheugen ons erop om uw leerlingen ook dit schooljaar weer in beweging te brengen en te ontroeren met zang, dans, muziek en theater!

Opera en ballet beleven in ons theater
In ons CKV-programma kunnen scholen voor een zeer voordelig tarief naar de voorstellingen in ons theater, goed voorbereid met lesmateriaal en een activerende workshop.

Workshops, rondleidingen en projecten
Van een crash course opera tot je eigen dansvoorstelling maken op school – bekijk ons aanbod van workshops en projecten waarmee we alle leerlingen van alle niveaus het plezier van zang en dans laten ervaren.

operaballet.nl/voortgezet-onderwijs

CHATGPT IN CULTUUREDUCATIE

CHATGPT HEEFT EEN GROTE VLUCHT GENOMEN. OOK HET ONDERWIJS KAN ER NIET ONDERUIT. WE VROEGE CHATGPT EEN ARTIKEL TE SCHRIJVEN OVER HET GEBRUIK VAN CHATGPT BIJ CKV. DE TEKST IS GEREDIGEERD EN AANGEVULD DOOR DE REDACTEUREN VAN DE CKV GIDS.

Door: ChatGPT en de redactie

Kunst- en cultuureducatie in het voortgezet onderwijs zijn van onschatbare waarde voor de ontwikkeling van kritisch denken, creativiteit en cultureel bewustzijn bij leerlingen. Een open deur voor elke lezer van de CKV Gids. Maar wat kun je met ChatGPT bij CKV? Staat gebruik daarvan niet juist haaks op wat cultuur is: creatief, authentiek en een beroep doend op de eigen verbeelding? In dit artikel een aantal ideeën en handreikingen hoe je toch gebruik kunt maken van ChatGPT zonder daarbij voorbij te gaan aan de essentie van het vak CKV.

EDUCATIEVE DOELEN VAN CKV ONDERSTEUNEN

ChatGPT biedt verschillende waardevolle mogelijkheden om de educatieve doelen van CKV te ondersteunen:

1. Verrijkte Informatievoorziening: ChatGPT fungeert als een onuitputtelijke bron van informatie over kunst, geschiedenis, cultuur en techniek. Leerlingen kunnen vragen stellen en direct toegang krijgen tot diepgaande kennis over deze onderwerpen, waardoor hun begrip wordt versterkt.
2. Interactieve Discussies: ChatGPT kan dienen als een virtuele gesprekspartner voor leerlingen. Ze kunnen gesprekken voeren over kunstwerken, historische gebeurtenissen of culturele fenomenen, waardoor ze hun communicatieve vaardigheden ontwikkelen en dieper inzicht krijgen.
3. Creatieve Schrijfondersteuning: Voor het schrijven van essays of creatieve stukken over cultuur en kunst, kan ChatGPT waardevolle suggesties en aanwijzingen bieden. Het kan helpen bij het genereren van ideeën, structureren van tekst en verbeteren van schrijfvaardigheid.
4. Simulatie van Historische Gesprekken: Leerlingen kunnen historische figuren of kunstenaars simuleren en virtuele dialogen voeren met ChatGPT. Dit stimuleert niet alleen hun begrip van het verleden, maar ook hun empathie en inlevingsvermogen.
5. Multimedia-ondersteuning: ChatGPT kan worden geïntegreerd met multimedia-inhoud zoals afbeeldingen, video's en audiofragmenten om een rijke leeromgeving te creëren. Leerlingen kunnen visueel en auditief leren over kunst en cultuur.

PRAKTISCHE TOEPASSINGEN

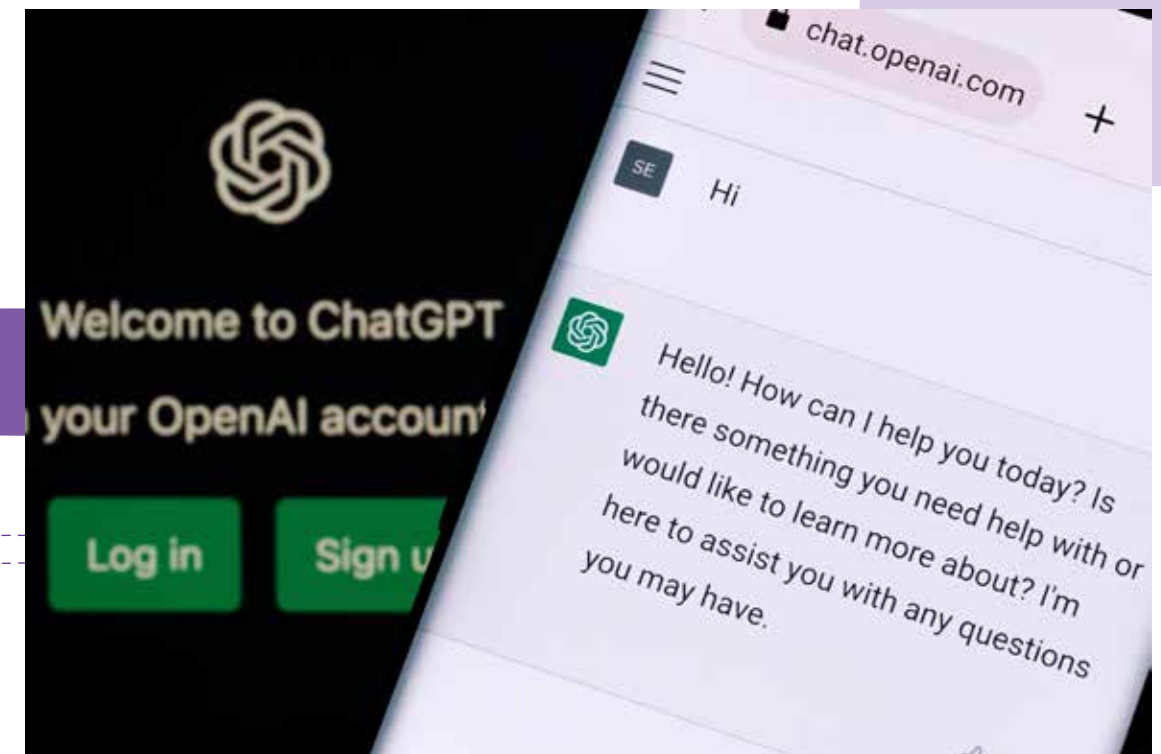
Enkele praktische toepassingen van ChatGPT in de cultuureducatie:

1. Onderzoeksondersteuning: Leerlingen kunnen ChatGPT gebruiken om hun onderzoeksprojecten over kunst en cultuur te verbeteren. Ze kunnen vragen stellen, bronnen vinden en inzichten verzamelen om hun werk te verrijken.
2. Creatieve Schrijfopdrachten: Docenten kunnen ChatGPT integreren in creatieve schrijfopdrachten. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld een dialoog schrijven tussen kunstenaars uit verschillende tijdperken met behulp van ChatGPT als referentie.
3. Culturele Discussies: Docenten kunnen virtuele discussies modelleren waarin ChatGPT fungeert als een historisch figuur of kunstenaar. Dit stelt leerlingen in staat om dieper in te gaan op culturele context en perspectieven.

MOGELIJKE UITDAGINGEN EN OVERWEGINGEN

Het gebruik van ChatGPT in cultuureducatie brengt enkele belangrijke overwegingen en uitdagingen met zich mee:

1. Betrouwbaarheid van Informatie: Leerlingen moeten worden geleerd om kritisch te denken en de informatie die ze van ChatGPT krijgen te verifiëren, aangezien deze niet altijd volledig accuraat kan zijn.
2. Privacy en Ethiek: Het gebruik van AI in het onderwijs roept ethische vragen op met betrekking tot privacy en data-analyse. Scholen moeten zorgvuldig overwegen hoe ze de gegevens van leerlingen behandelen.
3. Docentenopleiding: Docenten moeten worden opgeleid in het effectieve gebruik van ChatGPT in de klas, zodat ze het potentieel ervan volledig kunnen benutten, maar ook de beperkingen leren kennen.

KUNST DOOR KUNSTMATIGE INTELLIGENTIE

Niet alleen hele teksten kunnen door de computer gegenereerd worden, kunstmatige intelligentie kan ook al kunstwerken maken. Kunt u dit schilderij van echt onderscheiden (schilderij gegenereerd door AI, verkregen via Shutterstock.com):

CONCLUSIE

ChatGPT opent nieuwe deuren naar verrijkende cultuureducatie-ervaringen in het voortgezet onderwijs. Het biedt verrijkte informatie, interactieve discussies, creatieve schrijfondersteuning en simulatie van historische gesprekken. Desondanks moeten docenten en scholen zorgvuldig overwegen hoe ze ChatGPT implementeren, opleiden en ethische overwegingen in acht nemen om het volledige potentieel ervan te benutten. Deze opwindende ontwikkeling in cultuureducatie stelt ons in staat om de educatieve reis van leerlingen door het cultureel landschap te verrijken met de kracht van moderne techniek. Onderweg ontdekken zijn verbanden en kruisbestuiving met geschiedenis, filosofie, aardrijkskunde, exacte vakken enzovoort.

DE LEUKSTE MUSEUMLESSEN VOOR VO

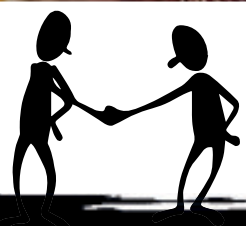
belasting
& douane
museum

MAATSCHAPJLEER • GESCHIEDENIS • BURGERSCHAP • ECONOMIE

Check onze
lesprogramma's

Interactieve voorstelling over
pesten & sociale media.

Voor klas 1 t/m 4 vmbo, havo, vwo.

Theater- en filmprojecten
waarin **jij** de hoofdrol speelt!

www.roet.nl

Stuur een mail naar info@roet.nl en we sturen gelijk de trailer met meer informatie over deze populaire voorstelling.

DE RIJKSMUSEUM
PROFIELWERKSTUK PRIJS
VMBO, HAVO EN VWO

Een onderwerp voor een profielwerkstuk kiezen kan lastig zijn. Het Rijksmuseum biedt een schat aan mogelijkheden. Het museum is van en voor ons allemaal, staat bol van de bijzondere verhalen en altijd open voor nieuwe perspectieven. Daarom zijn we actief op zoek naar leerlingen in het laatste jaar van vmbo, havo of vwo die met hun profielwerkstuk een link naar het museum maken. Daarmee maken zij ook nog eens kans op €1500 en een traineeship!

HOE WERKT HET?

Leerlingen kunnen van december 2023 tot 1 maart 2024 hun profielwerkstuk insturen. Het museum beoordeelt de inzendingen en kiest een top 10. Zij doen mee aan het Junior Fellowship traineeship: vijf dagen aan de slag met een opdracht achter de schermen bij het Rijksmuseum en Omroep NTR. Een unieke ervaring! Uit de top 10 wordt per richting (vmbo, havo en vwo) een winnaar gekozen. Zij winnen elk € 1500.

BUITEN DE LIJNTJES

Dit jaar dagen we leerlingen uit om extra out-of-the-box te denken. Of buiten de lijntjes. Of off-piste. Hoe je het ook wil noemen: naast schriftelijke werkstukken zoeken we naar andere, vernieuwende, creatieve vertelvormen. Denk aan een kunstwerk of kledingstuk, een eigen kookboek of menukaart, een documentaire of graphic novel.

INSPIRATIE

Alle onderwerpen met een link naar het Rijksmuseum zijn welkom. We hebben hier een paar ideeën voor creatieve vormen op een rij gezet ter inspiratie.:

- Doe onderzoek naar de social media van het museum en maak zelf 5 Tiktoks
- Kijk naar de schilderijen van Rembrandt en maak in die stijl een eigen kunstwerk
- componeer een soundtrack bij een schilderij uit het museum
- Maak een documentaire over de gemiddelde werkdag van een beveiliging van het museum
- Gebruik een stilleven uit de collectie als inspiratie voor een dagmenu van het restaurant
- Wat willen jongeren doen in het Rijksmuseum? Bedenk een passende rondleiding

ONDERWERPEN

Ook een geschreven profielwerkstuk kan een verrassende invalshoek hebben, die aansluit op de belevingswereld en eigen interesses van leerlingen. Weer een paar tips:

- Rembrandt: hoe werd hij zo beroemd en met wie zouden we hem nu vergelijken?
- Emancipatie, gender, geloof en liefde. Onderzoek de verbeelding van een van deze grote thema's door de tijd heen.
- Wat is de invloed van licht en zuurstof? Doe onderzoek naar de scheikundige samenstelling van de verf in de schilderijen van Vermeer.
- Het slavernijverleden: hoe zag het leven op een plantage eruit en wie kwamen er in verzet? Hoe zie je dit terug in de collectie van het museum?
- Welke vrouwen uit de geschiedenis zie je tentoongesteld in het museum? Wie waren zij en wat was hun strijd?

BOEK EEN BEZOEK

De beste inspiratie is natuurlijk een bezoek aan het museum. In de interactieve rondleiding 'Achter het goud' verkennen leerlingen wat er achter de collectie schuil gaat. De workshop 'Citroen van toen', laat leerlingen zelf verf maken en het bijzondere verhaal van een simpel stuk fruit ontdekken. Nog een slag creatiever is de workshop 'Ontwerp Dutch Design', waarin deelnemers een nieuw object ontwerpen, op basis een kunstobject van toen. Zomaar een greep uit het aanbod. Zien we jullie snel? Voor vmbo-scholen die meer dan 60 km buiten de ring van Amsterdam liggen, bieden we gratis busvervoer aan!

Het Rijksmuseum Junior Fellowship is een samenwerking met het NTR en wordt mogelijk gemaakt door het Rijksmuseum Fonds.

rijksmuseum.nl/pws

KiKiD

LESSEN VOOR HET LEVEN

Educatieve theatervoorstellingen voor het voortgezet onderwijs en MBO.

KiKiD zet al 15 jaar theater in als middel om leerlingen te bereiken. In de theatervoorstellingen wordt er aan de hand van korte scènes en stellingen, met leerlingen, over belangrijke levenslessen gepraat. Daarbij kenmerken de projecten van KiKiD zich doordat ze worden uitgevoerd door jongerenexperts. Zij zijn zelf nog jong en staan op alle vlakken dicht bij de doelgroep. Hierdoor ontstaat er snel een veilige sfeer waarin er open en eerlijk met elkaar wordt gepraat.

KiKiD heeft 4 theatervoorstellingen:

Like Me	(cyber)pesten & sociale media
Benzies & Batchies	relaties & seksualiteit
Booze	alcohol & groepsdruk
Talk to Me	mentale gezondheid

ALLE VOORSTELLINGEN KUNNEN
WORDEN INGEKOCHT
MET CULTUURKAART-BUDGET!

Waarom zijn de projecten van KiKiD bijzonder en effectief?

- Ze haken in op relevante maatschappelijke thema's en gaan in op de mogelijke risico's en gevaren en vooral ook de mogelijkheid om een andere, betere keuze, voor jezelf te maken!
- Door het inzetten van onze jongerenexperts en de stoere uitstraling zijn de projecten zeer aantrekkelijk voor de jonge doelgroep!
- Alle programma's en trainingen zijn in te zetten in het kader van de Gezonde School Methodiek!
- Onze aanpak is onderzocht door TNO en Movisie. Hierdoor is ons project "Benzies & Batchies" en de training "Ik hou van mij" opgenomen in de Databank Effectieve Jeugdinterventies van het NJi en in het loketgezondleven.nl van het RIVM!

Meer weten?

mail naar: info@kikid.nl
of kijk op www.kikid.nl

HET MENTALE BELANG VAN CKV

DOOR DE CORONATIJD WERD HET BELANG VAN NAAR SCHOOL GAAN VOOR LEERLINGEN DUIDELIJK. HET IS EEN PLEK WAAR ZIJ IN VERBINTENIS STAAN MET LEEFTIJDGENOTEN, HET IS OOK EEN PLEK WAAR ZE ZICH VRIJ KUNNEN UITEN, MET NAME IN DE CKV-LESSEN. MAAR HOE ZORG JE ER ALS CULTUURDOCENT PRECIES VOOR DAT JE HET WELZIJN VAN JE LEERLINGEN BEVORDERT? EN WAAROM IS DAT JUIST BIJ EEN VAK ALS CKV ZO BELANGRIJK? KUNSTDOCENT MARTINE HORSTMAN: 'HET ZORGT ERVOOR DAT LEERLINGEN ZICH GEZIEN VOELEN.'

Door: Rosa Lee Szarzynski

KUNST EN CULTUUR VERBINDT

Na de coronatijd organiseerde Martine Horstman, docent beeldende vormgeving en CKV op de Enschedese cultuurprofielschool Het Stedelijk Kottenpark en ArteZ, in samenwerking met Kleinkunstig een projectweek: 'Leerlingen hadden het gevoel dat ze een inhaalslag moesten maken omdat ze door de coronatijd stil stonden in hun sociale-emotionele ontwikkeling. Er was veel uitval en zij waren meer op zichzelf. Dan is groepsvorming en activiteiten doen ontzettend belangrijk om ervoor te zorgen dat zij die binding weer krijgen.'

De week begon met een workshop van Tim van Esch, de zanger van de popband Handsome Poets. Hij vertelde over zijn leven als muzikant, zijn eigen theatershow, hoe hij omgaat met creativiteit en hoe je door middel van kunst je gevoelens kunt uiten. Hiermee wil Tim jongeren inspireren om hun hart te volgen en tegen hen zeggen: laat je niet kisten door moeilijke periodes als de coronatijd.

Vervolgens gingen leerlingen met elkaar in gesprek over hoe het was om thuis te zitten in de coronatijd. 'Het idee van de workshops was

ook dat leerlingen meer begrip en respect voor elkaar kregen en meer open gingen staan voor anderen. Toen werd duidelijk dat ze het enorm hadden gemist om samen te zijn en met elkaar te creëren.' Vervolgens gingen de leerlingen aan de slag binnen hun zelfgekozen discipline, van een podcast en graffiti tot choreografie, zij waren vrij om te kiezen wat zijzelf wilden maken. 'De ene richtte zich daarbij op de coronaperiode, de ander keek juist naar: wat waardeer ik aan het hier en nu? Na afloop presenteren zij hun werken in kleine groepen aan elkaar. Zij waren aan het einde van de week heel positief gestemd en waardeerden het dat ze dit met elkaar mochten doen. De saamhorigheid was er weer.'

Leerlingen gingen tijdens de projectweek met allerlei disciplines aan de slag.

TOT BLOEI KOMEN

Ook Nico Teunissen, hoofd Sport & Cultuur bij De Onderwijsspecialisten, stelt dat kunst en cultuur essentieel zijn voor leerlingen om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. 'Ik werk in het (voortgezet) speciaal onderwijs en zie en lees regelmatig dat de prestatiedruk heel hoog is. Vakken als wiskunde en Engels vragen heel veel van leerlingen. De culturele vakken kunnen er juist voor zorgen dat hun andere competenties worden aangesproken, waardoor zij creatiever leren denken en zichzelf beter kunnen uiten. Dat is extra belangrijk voor jongeren en kinderen waarbij leren niet vanzelf gaat. Dat geldt voor de helft van onze leerlingen, omdat ze uit een moeilijke gezinssituatie komen of gedragsproblemen vertonen, sommigen zijn bijvoorbeeld autistisch. Zij worden vaak onderschat, maar op het moment dat ze binnen een cultureel project hun talenten kunnen laten zien, merk ik dat ze echt tot bloei komen.' Als voorbeeld noemt hij de projecten die zij jaarlijks verzorgen met Introdans waarbij de leerlingen met een professionele choreograaf samen aan een voorstelling werken.

Horstman beaamt de positieve werking van kunstlessen. 'De leerlingen die voor beeldend kiezen, zijn vaak introverte mensen, die naar binnen zijn gekeerd. Zij vinden het soms moeilijk om hun gevoelens verbaal te uiten. Het lukt ze dan wel op papier of het doek. Het werkt voor

hun bijna als therapie. Voor zulke leerlingen is het ontzettend belangrijk dat ze meer uren in de week kunnen maken door zo'n kunstklas. Zij zitten dan beter in hun vel.'

WENSEN VAN DE LEERLING STAAN CENTRAAL

Horstman vervolgt: 'In plaats van dat je je als docent focust op de technische inhoud van je vak, kun je ook meer kijken naar het creatieve proces en het dichtbij de leerlingen zoeken. Dat doe je bijvoorbeeld door een thema te noemen, er met de leerlingen over in gesprek te gaan en te kijken naar hun belevingswereld. Zo kunnen zij zichzelf laten zien. Ik vraag bijvoorbeeld leerlingen om een mindmap te maken, waar ze van alles mee mogen doen. Schrijven, erop tekenen, plaatjes inplakken. Leerlingen hebben meestal van tevoren al een idee, maar omdat dat vaak voor de hand ligt, probeer ik echt in gesprek te gaan met ze om verder te kijken. Vaak vraag ik ook of ze ideeën kunnen uitwisselen met mij of medeleerlingen zodat ze leren om te communiceren en om hun gedachten en gevoelens onder woorden te brengen. Dat vinden ze over het algemeen nog lastig. De kunst is om tijdens een opdracht een moment in te bouwen waarop je reflecteert. Je moet dan wel ervoor zorgen dat het positief blijft. Leerlingen mogen bijvoorbeeld maximaal één tip geven aan elkaar, maar moeten ook iets noemen wat ze heel goed vinden aan het werk van de ander.'

Het begint allemaal bij het zorgen voor een veilige sfeer in de klas. 'En je moet je als docent ook kwetsbaar durven op te stellen. Dan bedoel ik dat je ook je eigen gevoelens moet tonen. Ik probeer ook altijd te kijken naar wat er leeft in de groep en even een persoonlijk praatje met leerlingen te maken. Als je hen stimuleert en zij kunnen delen wat zij zien, denken en voelen, draagt dat denk ik zeker bij aan hun sociaal-emotionele ontwikkeling. Houdt dus als docent minder vast aan een vast schema en zoek het dichtbij de leerlingen. Ik merk dat als leerlingen kunnen delen waar zij voor staan, hun zelfvertrouwen groeit en het zorgt ervoor dat zij zich gezien voelen.'

SAMENWERKEN MET PROFESSIONALS

Teunissen raadt ook aan om als kunstdocent samenwerkingen aan te gaan met professionals en kunstinstellingen. Zo werken zij samen met Cultura Ede, Amphion Cultuurbedrijf en Rozet. Ook denk hij net als Horstman dat het goed is om in toekomst meer de zakelijke vakken te combineren met culturele activiteiten. 'Iedereen heeft een andere manier van leren. Als je vakken met elkaar combineert, bijvoorbeeld het vak Nederlands met een bezoek van een rapper dan zie je dat leerlingen wel tot leren komen.' Zo werken ze veel samen met rappers als Pjotr. 'Hij prikt door de gevoelens van kinderen en jongeren heen. Bij hem durven zij zich te uiten in de problemen waar ze in het dagelijks leven tegenaan lopen, denk aan moeilijke thuissituaties waarbij een verslaving van één van de ouders een rol speelt of er sprake is van armoede. De leerlingen schrijven samen met hem liedjes daarover, die zij vervolgens performen met een microfoon voor de

rest van de klas. Daar krijg je kippenvel van. Je ziet hoe blij ze worden als ze na afloop complimenten van klasgenoten krijgen. Ze zijn dan supertrots op zichzelf.'

Overigens is niet elke professional uit de cultuur hiervoor geschikt. 'Je moet van je eigen knowhow kunnen afstappen, flexibel zijn en je kunnen inleveren in de leerlingen. Waar hebben zij op dat moment behoefte aan? Zorg ervoor dat je gezamenlijk tot activiteiten komt en maak leerlingen deelgenoot van het proces.' Uiteindelijk komt het dus neer op kijken waar kinderen behoeften aan hebben en daarop inspelen. Geef ze de ruimte om met elkaar in gesprek te gaan en van gedachten te wisselen. Horstman stelt ook dat het goed is voor het welzijn van de leerlingen om regelmatig op excursie te gaan.

KUNST ALS THERAPIE

Horstman ziet dat de leerlingen nu ze de kunstvakken weer kunnen volgen weer veel beter in hun vel zitten dan tijdens de coronaperiode. 'Het ultieme voorbeeld: het afgelopen jaar had ik een mentorleerling die 2,5 jaar niet op school was geweest. Ze vond het lastig om met een grote groep te zijn. Toch wilde ze graag theaterlessen volgen. Omdat ze met een kleine en veilige groep was, die ze al jaren kende, lukte het haar om dit te doen. Elke keer als zij een stuk had geschreven en dat vervolgens speelde, zag je haar groeien als mens en zag zij dat als een positieve ervaring. Van haar ouders kreeg ik te horen dat een kunstles voor haar net therapie was. Bijzonder, dat toont hoe waardevol kunstlessen voor leerlingen zijn.'

DRANG

Theater maakt de maatschappij bespreekbaar

Speciaal voor het MBO

WWW.DRANG.NL

“Ga de dialoog aan & doorbreek taboes.”

stichting CONFR0

Stichting Confro zet weerbaarheid, theater en andere creative werkvormen in, met als doel om polarisatie tegen te gaan en maatschappelijke thema's bespreekbaar te maken met leerlingen, studenten en professionals.

Wil je een thema bespreekbaar maken met jouw klas door middel van een interactieve voorstelling of een training op maat? Neem dan contact met ons op.

THEMA'S IN ONZE LESPROGRAMMA'S

- PESTEN
- DISCRIMINATIE
- SOCIAL MEDIA GEBRUIK
- HUISELIJK GEWELD
- GRENZEN & GROEPSDRUK
- WEERBAARHEID & EMOTIONELE ONTWIKKELING
- (SEKSUEEL) GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Wil je meer informatie? Neem een kijkje op onze website.

www.confro.nl - info@confro.nl - 010 3220017

ONTDEK DE PRIJS VAN VREDE BIJ NATIONAAL EREVELD LOENEN

HET NATIONAAL EREVELD LOENEN IS DÉ PLEK OM HET TE HEBBEN OVER OORLOG, VREDE EN VRIJHEID. SLINGEREND DOOR HET BOS VIND JE HIER DE GRAVEN VAN BIJNA 4000 MENSEN DIE TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG EN IN CONFLICTEN ERNA ZIJN OMGEKOMEN. JE MAAKT KENNIS MET HUN INDRIJKWEKKENDE VERHALEN EN LEERT OVER DE GESCHIEDENIS EN HET HEDEN.

Tijdens een rondleiding over het ereveld en een bezoek aan de tentoonstelling in het herdenkings- en educatiecentrum leer je oorlogsslachtoffers kennen. Hun verhalen helpen bij te dragen aan het besef dat vrede, vrijheid en veiligheid niet vanzelfsprekend zijn. Want hoewel er in Nederland sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog geen oorlog meer is geweest, krijgen mensen elders in de wereld nog dagelijks te maken met oorlog en geweld.

Dat wordt op indringende wijze duidelijk bij een bezoek aan de recent gesneuvelde militairen die op het ereveld begraven liggen. Naast onder meer verzetsstrijders, politieke gevangenen, Engelandvaarders, dwangarbeiders en slachtoffers uit de concentratiekampen die omkwamen tijdens de Tweede Wereldoorlog, vonden ook Nederlandse militairen die omkwamen tijdens de vredesmissies in onder meer voormalig Joegoslavië, Afghanistan en Mali hier hun laatste rustplaats. Oorlog is van alle tijden.

In de tentoonstelling in het herdenkings- en educatiecentrum sta je oog in oog met de nabestaanden van enkele op het ereveld begraven oorlogsslachtoffers. Zij vertellen over hun omgekomen dierbaren en wat het gemis voor hen betekent. Zo vertelt Judith Allard-de Kom over haar vader, Surinaamse schrijver en verzetsstrijder Anton de Kom, die omkwam in een concentratiekamp in Duitsland, en vertelt Laura over haar broer Timo Smeehuijzen, een sociale, ongedwongen Amsterdamse jongen van 20 jaar oud die omkwam in Uruzgan, Afghanistan.

EDUCATIEVE PROGRAMMA'S

Een bezoek aan het ereveld en deelname aan onze programma's is gratis, en kan op maat gemaakt worden. Combineer bijvoorbeeld een bezoek aan het centrum met een rondleiding over het ereveld of laat leerlingen na het tentoonstellingsbezoek kennismaken met een veteraan via het programma Veteraan in de Klas (programma van het Veteraneninstituut). Want wie kan beter uitleggen waarom militairen ervoor kiezen om te helpen in oorlogsgebied, dan een veteraan zelf?

Boek een gratis educatief programma via de Oorlogsgravenstichting, beheerder van het ereveld, via educatie@ogs.nl of neem telefonisch contact op via 070-3131080.

IN DE BUURT

Een bezoek aan Nationaal Ereveld Loenen en bijbehorende tentoonstelling sluit goed aan op de kerndoelen 36, 37, 38, 39, 40 en 46 in de categorie Mens & Maatschappij. Bovendien is een bezoek aan het ereveld goed te combineren met andere bijzondere locaties in de buurt. Denk aan het oorlogsmonument De Woeste Hoeve, waar 117 Nederlanders gefusilleerd werden in maart 1945, of Herinneringscentrum Het Apeldoornsche Bosch.

MEER INFO

www.ogs.nl

AAHHH..! over lichaam, seksualiteit, gender en consent.

Giechelen bij plaatjes van blote lijven, ongemak bij uitleg over condooms, angst voor SOA's. Veel jongeren (en hun docenten) hebben gemengde gevoelens over seksuele voorlichting op school.

Laat leerlingen op een verrassende, persoonlijke en interactieve manier van alles leren over het lichaam, seksualiteit, gender en toestemming. Bepaal als leerling zelf wat je ontdekt en wat je met anderen deelt. Sla de voor jou oncomfortabele onderwerpen over. Iedereen voelt zich er veilig en thuis, zelfs wanneer het een beetje spannend wordt.

Educatief programma

Dit educatieve programma bij de tentoonstelling Aahhh..! bestaat uit 2 delen:

- jongeren gaan zelf aan de slag. Interactief en activerend. Spelenderwijs en op eigen niveau kennis maken met en leren over seksualiteit en relaties.
- plenair gedeelte waarbij jongeren onder begeleiding van een museumdocent dieper duiken in een gekozen onderwerp.

Meer informatie

Workshop geschreven voor voortgezet onderwijs. Sluit aan op diverse thema's binnen seksuele en relationele vorming en bij thema's rondom burgerschap.

Nationaal Onderwijsmuseum
Burgemeester de Raadsingel 97, Dordrecht
078-6326824, educatie@onderwijsmuseum.nl
onderwijsmuseum.nl

onderwijsmuseum.nl

onderwijsmuseum

DE TONEELMAKERIJ IN DE KLAS

DIT SEIZOEN MET
DE VOORSTELLING

SCIENCEFICTION

te zien 9 okt. t/m

1 dec. 2023

EN EEN
RUIME KEUZE AAN

WORKSHOPS

voor boekingen en
informatie/digitale brochure
mail > houda@toneelmakerij.nl
www.toneelmakerij.nl

foto > Jan Hoek

KUNSTMUSEUM DEN HAAG

Voor het voortgezet onderwijs biedt het Kunstmuseum een gevarieerd programma: Kunst actief. U kunt kiezen uit twaalf verschillende lessen, die aansluiten bij de belevingswereld van jongeren en de kerndoelen van de onderbouw. Tussen de moderne kunstwerken in ons museum gaan leerlingen zelfstandig en onderzoekend aan de slag, waarbij de eigen inbreng centraal staat. Denk aan het onderbouwen van een eigen mening, iets presenteren voor een groep of deelnemen aan een discussie met verschillende standpunten. In het Kunstmuseum staat de positieve ervaring voorop. Of het nu gaat om een speelse kennismaking met uiteenlopende kunstvormen, zoals in Wonderkamers, of om autonome schilderkunst of toegepaste kunst zoals mode.

KUNST ACTIEF

KUNST ACTIEF: MODE

Dit schooljaar is Kunst actief – Mode tot en met december 2023 te boeken bij de actuele tentoonstelling Royals & Rebels – British Fashion. De ontwerpen van de beroemde modeontwerpster Vivienne Westwood vormen de rode draad door de tentoonstelling. Met haar gevoel voor de rijke traditie en met haar rebelse genialiteit, bereidde zij de weg voor vele anderen: in the city, in the country en als royal en rebel. Leerlingen gaan actief op onderzoek uit en maken zelf een ontwerp op een heuse modepop.

Piet Mondriaan, Hilma af Klint

Kunst actief - Schilderen, leerlingen bij de Victory Boogie Woogie

KUNST ACTIEF IN KUNSTMUSEUM DEN HAAG

WONDERKAMERS

Voor de jongere leerlingen van het voortgezet onderwijs is er Wonderkamers.

Ook in deze interactieve museumvleugel is mode goed vertegenwoordigd: leerlingen kleden zich in kostuums van vroegere tijden, gaan voor een fotomoment over de catwalk en leren meer over de verschillende stijlen door de eeuwen heen. Aan de hand van de opdrachten op hun tablet begeven zij zich in tweetallen door verschillende wonderkamers, verzamelen punten om daarmee in het spectaculaire labrynt een digitale wonderkamer in te richten.

WONDER
KAMERS

Kunst actief – Schilderen (t/m februari 2024)
Reserveer Kunst actief bij de blockbuster tentoonstelling Hilma af Klint & Piet Mondriaan – Levensvormen, over de weg naar abstractie die beide kunstenaars op eigen wijze aflegden.

KIJK VOOR MEER INFORMATIE EN HET PROGRAMMA OP
DE WEBSITE OF SCAN DE QR-CODE:

www.kunstmuseum.nl/nl/bezoek/scholen/voortgezet-onderwijs

rewire
 Educatieaanbod
 2023–2024

Workshop: Writing Sounds
Workshop: COMPONEER!
Workshop: Smart Sounds
Voorstelling: COMPOSE!

Aanmelden en meer informatie via rewirefestival.nl

SKVR
 The Creative Network

Cultuureducatie voor het onderwijs

Zet kunst in om brede ontwikkeling te stimuleren. Altijd goed, leerlingen uitdagen. Ons aanbod sluit perfect aan op hun belevingswereld.

Samenwerken zit in ons dna. Samenstellen ook. Onze programma's komen tot stand in samenwerking met kunstprofessionals, en afhankelijk van jouw wens stellen we een mooi programma samen. Wij zorgen voor de materialen en de ruimte. Kan bij jullie op school of bij een van onze locaties. Win-win.

Wensen bespreken? Neem contact op!

Informatie en boekingen

SKVR biedt al jaren structurele cultuureducatie in het onderwijs. Geen school is hetzelfde en dat vraagt om advies op maat. Doen we graag. Samen bepalen we de beste aanpak voor jouw school.

- Vraag van de school staat centraal
- Persoonlijk en professioneel advies
- Les van kunstvakdocenten
- Alle kunstvormen bij één aanbieder
- Op school of bij SKVR

Bel naar 010-2718320 of mail naar onderwijs@skvr.nl voor meer info.

UIT DE KUNST
 impresariaat kunsteducatie

'horen, zien, beleven en genieten!'

Gun ze die ervaring!

Bekijk ons complete voorstelling aanbod voor VO en MBO

WWW.IUDK.NL

IN DE NIEUWE TENTOONSTELLING ONZE KOLONIALE ERFENIS VAN HET WERELDMUSEUM AMSTERDAM – VOORHEEN TROPENMUSEUM – LEREN SCHOLIEREN VAN HET VOORTGEZET ONDERWIJS MEER OVER HET KOLONIALE VERLEDEN. AAN DE HAND VAN HEDENDAAGSE KUNST, SPOKEN WORD, VIDEO ÉN DE HISTORISCHE MUSEUMCOLLECTIE WORDEN JONGEREN GESTIMULEERD OM OP EEN ANDERE MANIER NAAR DE KOLONIALE GESCHIEDENIS, HUN OMGEVING EN NAAR ZICHZELF TE KIJKEN.

CREATIEF VERZET

Wat het 'bekende' verhaal vaak niet vertelt, is dat mensen in de koloniën zich vanaf het allereerste moment verzetten tegen de kolonisator. Door demonstraties, door plantages te ontvluchten en door te strijden tegen het koloniale leger. Het verzet was niet altijd groots en gewapend; het zat ook in alledaagse acties. Zoals de taal die werd gekozen, de muziek die werd gemaakt en de liederen die werden gezongen.

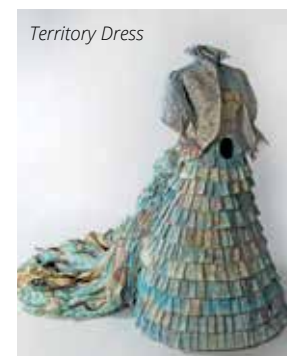
In de tentoonstelling zie je dat strijden tegen ongelijkheid en voor vrijheid niet alleen om wapens vraagt, maar ook om ideeën. Net zoals vandaag de dag speelden kunstenaars, politici en schrijvers een belangrijke rol in het verwoorden en verbeelden van een alternatieve, rechtvaardigere wereld. Door hun teksten, muziekstukken en kunstwerken kun je zien hoe kolonialisme onze wereld heeft gevormd.

Tales of the Gold Mountain
 Foto: Rick Mandoeng

HEDENDAAGSE KUNST IN DE TENTOONSTELLING

De kunstwerken in de hedendaagse tentoonstelling laten je na het zien niet meer los. Het kunstwerk *Tales of the Gold Mountain* (2012) van kunstenaar Maryanto laat de door mijnbouw uitgegraven Ertsberg in Nieuw-Guinea zien; een heilige berg voor de Papuaanse Kamoro gemeenschap. Tegen hun wil in is het nu de grootste koper- en goudafzetting ter wereld. De Kamoro verdienen er niets aan. Maryanto uit met dit werk kritiek op de vernietigende exploitatie van het gebied.

Territory Dress (2018) van Susan Stockwell lijkt op het eerste gezicht gewoon een jurk. Deze zit echter vol met verwijzingen naar het koloniale verleden: de jurk is gemaakt van landkaarten en het schip in de buik heeft een zeil gemaakt van Antilliaanse guldens.

Foto: Rick Mandoeng

Bezoek Onze koloniale erfenis met de klas

Het schilderij *Gates of return II* (2009) van kunstenaar Julien Sinzogan verwijst naar de *Gate of no return*: de doorgang waardoor tot slaaf gemaakte Afrikanen van fort naar schip werden gebracht. Eenmaal hierdoorheen zouden ze nooit meer terugkeren naar hun geboorteland. In dit kunstwerk keren ze in de vorm van egungun, vooroudergeesten, wel terug.

Gates of return II

HET ONDERWIJSPROGRAMMA

In het museumprogramma zien leerlingen hoe hedendaagse ideeën en systemen verbonden zijn met het koloniale verleden. Wat heeft een Black Lives Matter demonstratie hier mee te maken? En hoe zijn hiphop en rap aan het slavernijverleden verbonden? In de workshop die daarna gegeven wordt, staat juist de toekomst centraal. Je acties hebben immers invloed op de toekomst. Aan de hand van verschillende toekomstscenario's en een creatieve opdracht bedenken leerlingen wat ze nu al kunnen doen voor een betere toekomst.

WERELDCULTUREN

Het onderwijsprogramma van *Onze koloniale erfenis* is nu te boeken via amsterdam.wereldmuseum.nl/nl/onderwijs en is geschikt voor alle klassen van het voortgezet onderwijs.

Het Wereldmuseum Amsterdam is samen met Wereldmuseum Leiden, Wereldmuseum Berg en Dal en Wereldmuseum Rotterdam onderdeel van het Wereldmuseum. Alle musea bieden onderwijsprogramma's over het koloniale verleden aan.

BEKIJK DE PROGRAMMA'S OP:

<https://leiden.wereldmuseum.nl/nl/onderwijs>
<http://rotterdam.wereldmuseum.nl/nl/onderwijs>
<https://amsterdam.wereldmuseum.nl/nl/onderwijs>
<https://bergendal.wereldmuseum.nl/nl/onderwijs>

'LAAT HET LICHT AAN'

Een Gesprek met Jarno Korf

Fotografie: Boy Hazes

Wanneer theater en essentiële levenslessen samensmelten, ontstaat er magie op het podium. Als de voorstelling dan ook bekroond wordt met een prijs voor de voorstelling zelf en een Europese prijs voor het lespakket, dan weet je dat er iets echt speciaals aan de hand is. Zo is het met 'Laat Het Licht Aan', een baanbrekende voorstelling gecreëerd door Throughout Productions in samenwerking met 113 zelfmoordpreventie en met ondersteuning van Unicef Nederland. De voorstelling, gespeeld door musicalacteur Jarno Korf, is speciaal gericht op jongeren en hun mentaal welbevinden.

HET 'LAAT HET LICHT AAN' PROGRAMMA BIEDT MIDDELBARE SCHOLEN EEN EFFECTIEVE EN TOEGANKELIJKE MANIER OM HET BEWUSTZIJN RONDOM MENTAAL WELZIJN ONDER JONGEREN TE VERGROTEN EN EEN VEILIGE OMGEVING TE CREËREN WAARIN LEERLINGEN ZICH BEGREPEN EN GEWAARDEERD VOELEN. DOOR MIDDEL VAN EEN BOEIENDE THEATERVERSTELLING, INTERACTIEVE LESSEN, DOCENTENHANDLEIDING EN MASTERCLASS VOOR ONDERWIJSPROFESSIONALS, STELT 'LAAT HET LICHT AAN' SCHOLEN IN STAAT OM DEPRESSIEPREVENTIE EEN INTEGRAAL ONDERDEEL VAN HUN ONDERWIJSAANPAK TE MAKEN EN SAMEN TE WERKEN AAN EEN VEERKRACHTIGE TOEKOMST VOOR ONZE JONGEREN.

Jarno, wat dreef je om zo'n diepgaande voorstelling te creëren specifiek voor jongeren?

"Tijdens mijn eigen jeugd heb ik gezien hoe moeilijk het kan zijn om je emoties en worstelingen te uiten. Ik wilde een voorstelling maken die jongeren helpt hun gevoelens te begrijpen en hen toont dat het oké is om hulp te vragen."

"Laat Het Licht Aan' is mijn autobiografische verhaal en belicht de diepe innerlijke strijd van mij in mijn tienerjaren. Door het verhaal heen onthult de voorstelling de kracht van communicatie, begrip en het overwinnen van trauma's. Dit stuk is niet zomaar entertainment; het is een hulpmiddel dat leerkrachten, ouders en begeleiders kunnen gebruiken om gesprekken over mentaal welbevinden te faciliteren."

Hoe denk je dat deze voorstelling jongeren kan helpen in hun dagelijks leven?

"Het theater heeft het unieke vermogen om mensen in de huid te laten kruipen van een ander. Door herkenbare situaties op het podium te laten zien, hoop ik dat jongeren zich gesterkt voelen om hun eigen uitdagingen onder ogen te zien en te weten dat ze niet alleen zijn."

"Deze voorstelling nodigt uit tot reflectie en biedt een platform voor open gesprekken. Voor scholen die hun leerlingen willen voorzien van een rijke culturele ervaring met een diepere betekenis, is 'Laat Het Licht Aan' een perfecte keuze."

Jullie hebben nu ook prijzen gewonnen met de voorstelling. Wat doet dat met jou?

"Het is overweldigend. We hebben 'Laat Het Licht Aan' gecreëerd met de hoop jongeren te bereiken en te ondersteunen. Deze prijzen bevestigen dat wat we doen een echte impact heeft en verder gaat dan het podium."

Doe je dit alles alleen?

Nee zeker niet! Ik ben de ontwikkeling begonnen met mijn goede vriend en compagnon Willem. Samen vormen we een sterk team. Bovendien krijgen we ondersteuning van vele getalenteerde individuen, variërend van theatertechnici tot verkoopmedewerkers.

Bedankt! Waar zouden geïnteresseerden meer informatie kunnen vinden?

Meer informatie is te vinden op www.laahetlichtaan.nl of ze kunnen mailen naar jarno@throughout.nl.

Boek nu en bied uw leerlingen een onvergetelijke, transformerende theaterervaring.

Bij de CKV Gids zijn we er trots op dat we dergelijke unieke en waardevolle culturele ervaringen onder de aandacht van het onderwijs kunnen brengen. 'Laat Het Licht Aan' is slechts een voorbeeld van hoe kunst en theater het leven van jongeren positief kunnen beïnvloeden. Blijf bij ons voor nog meer inspirerende suggesties!

FESTIVAL OP SCHOOL
KUNST EN CULTUUR

MAAK VAN HET
SCHOOLPLEIN
EEN ECHT

**FESTIVAL
TERREIN**

CREATIEVE WORKSHOPS
EN PERFORMANCES IN EEN
KLEURRIJKE FESTIVAL-VIBE

FESTIVALOPSCHOOL.NL | 06 - 30414189 | INFO@KUNSTEDUCATIENEDERLAND.NL
Op zoek naar een ander cultuureducatieproject? Check kunsteducatienederland.nl

**Kunstenaar
of hobbyist?**

De Kwast
SPECIAALZAAK IN KUNST EN CREATIVITEIT!

dekwast.nl

Birds

Bepaal je eigen levenspad
02.02.24 – 16.05.24
Landelijke theatertour

Met onze verdiepende dans & spoken word workshop worden leerlingen uitgedaagd om na te denken over vrijheid en wat dit voor hen betekent.

wijzijndox.nl

PRON
LICHT
HUIS

Nineties

Black Birds

DOX

© Nick van Tien

THEATER UTRECHT

ONDERWIJSAANBOD 23-24

Sea of Silence | Immens | Versus | Panic Room | Workshops & Lezingen

**Theater
Utrecht.nl**

Museum
Catharijne
Convent

Influencers zijn van alle tijden

Leer hun fascinerende
verhalen kennen in onze
museumlessen voor
vmbo en havo/vwo

www.catharijneconvent.nl/voortgezet-onderwijs

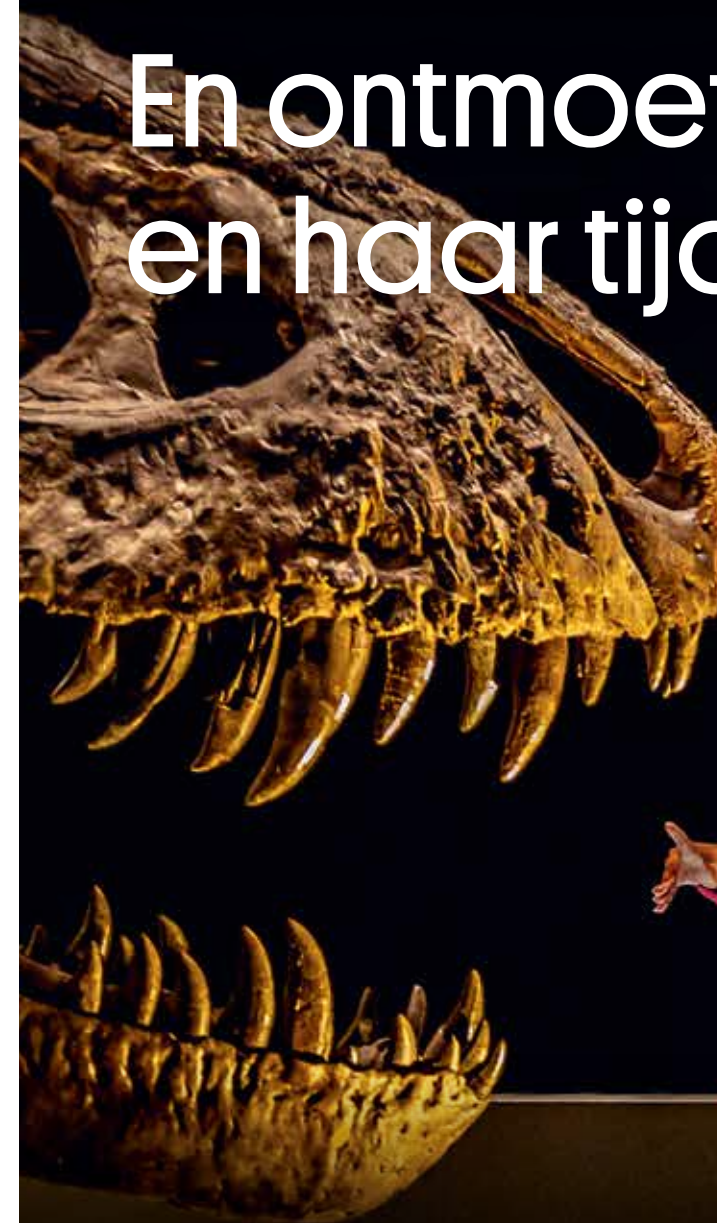
L
LONNEKE
VAN LETH
DANS

Lonneke van Leth Dans is hét Haags
jeugddansgezelschap. Door de jeugd te raken,
te verwonderen en aan het denken te zetten,
laten wij hen op een toegankelijke manier
kennis maken met dans.
In onze voorstellingen wordt de verhalende
dansstijl gecombineerd met tekst, vormgeving,
muziek en digitaal beeld. Lonneke van Leth
Dans komt via **Impresariaat Uit de Kunst** op
alle scholen in Nederland: van VMBO en speciaal
onderwijs tot MBO en Gymnasium.
Wij willen dat alle jongeren dans kunnen
ontdekken en ervaren.

lonnekevanleth.nl
iudk.nl

UIT DE KUNST
impresariaat kunsteducatie

Breng je lesstof tot leven bij Naturalis En ontmoet *T. rex* Trix en haar tijdgenoten

Ga naar
[naturalis.nl/](http://naturalis.nl/educatie)
educatie voor
alle info

N Naturalis
Biodiversity
Center

Jouw lessen maak je extra speciaal
met een zaalprogramma of workshop bij
Naturalis. Door middel van onderzoekende
opdrachten ontdekken je leerlingen de
rijkdom van de natuur en het belang van
onderzoek en biodiversiteit.

De vier Muzen van de kunst, detail: de schilder. Betimmerd door 150 Leerlingen van het Da Vinci college in Leiden. Een leerling heeft model gestaan voor dit beeld.

Kunstenaarsinitiatief www.kunstindeaula.nl ontwikkelt voor VMBO-HAVO-VWO en MBO:

'KUNST objecten met een STORY'

Respect voor mens en dier staat centraal in de workshop 'RECYCLE 3D' waar leerlingen monumentale binnen- en buitenbeelden betimmeren. Soms ontstaat het werk n.a.v. hun eigen ideeën. Met jawel, in het hart van ieder beeld hun dromen. I ♥ NATUUR is het thema van de door leerlingen grafisch vormgegeven woorden in de FLITSENDE LINGO-LAMP. Een eigen MUSEUM? Over ons cultureel erfgoed? Door diverse Blow-ups te maken van iconische kunstwerken, beleven de leerlingen verhalen en de schildertechnieken uit verschillende tijden in de kunstgeschiedenis. Ook de school krijgt door deze vervalste Meesterwerken een duurzame culturele upgrade. Win-win.

Dit zijn maar enkele voorbeelden van populaire workshops met een uniek kunstobject als eindresultaat. Alles wordt ontworpen en voorbereid in onze ateliers. De inbreng en de onderlinge samenwerking van jouw leerlingen is cruciaal voor het uiteindelijke beeld. Nadat het kunstwerk is geassembleerd wordt het in of rondom de school geplaatst.

Een eigen Museum in het Buitenhout college, Almere: selfies van kunstenaars en vrijheidsstrijders door de eeuwen heen. 10 Meesterverseringen geschilderd door 245 leerlingen.

- Onze workshops zijn flexibel inzetbaar en we maken het liefst kunstobjecten op maat.
- Materialen & gereedschappen zijn bij de workshop inbegrepen.
- Wij werken indien mogelijk met gerecyclede materialen, restpartijen en buitenbeentjes.
- We creëren ook ZELF-DOE-pakketten. Inspirerend gesammtwerk voor een open dag bijv.

Cultuur is en blijft een must, deze passie willen wij delen: www.kunstindeaula.nl - CJP acceptant

ISH ACADEMY

ish.dance/academy

THINK TRY CREATE

Aanbod VO
Lessenreeksen
Voorstellingen
Workshops

Hoe ruikt een schilderij?

Ontdek het in de tentoonstelling
Dwarsverbanden

VAN ABBE
MUSEUM
EINDHOVEN

THIS IS HOLLAND

THE ULTIMATE
5D FLIGHT EXPERIENCE

THIS IS HOLLAND

Sta je klaar om te boarden?

Beleef een spectaculaire vlucht bij THIS IS HOLLAND in Amsterdam. In twee educatieve shows leer je hoe Nederland is ontstaan en over een volk dat met dijken en polders land wisten te winnen van de zee. Ook maak je kennis met de bijzondere Nederlandse Waterlinies en de ingenieuze Deltawerken die de Nederlanders beschermen tegen het water.

Vervolgens vlieg je in de 5D Flight Experience rakelings over vele schitterende locaties van de Lage Landen. Vanuit de lucht bewonder je de Amsterdamse grachten, het Woudagemaal, de Oostvaardersplassen, de Veluwe en meer! Door special effects als wind, nevel en geuren, lijkt het net alsof je echt door de wolken zweeft, dijken overstijgt en stormen trotseert. Na de vlucht ontdek je meer over de 22 bijzondere locaties waar je overheen gevlogen bent. Na afloop ben je een onvergetelijke ervaring rijker én kijk je met een nieuwe blik naar Nederland.

Wil jij je dagje Amsterdam compleet maken? Kijk dan naar één van de combinatie deals.

Combineer THIS IS HOLLAND met een bezoek aan Madame Tussauds waar de klas oog in oog kan staan met vele beroemdheden. Of maak de dag extra spannend met een bezoek aan The Amsterdam Dungeon!

**KOM Vlieg met ons mee,
en leer over Nederland,
haar land en zee!**

SCAN DE QR

LUCKY DAY

EEN STORYTELLINGPROJECT OVER JONGE MENSEN MET GROTE SCHULDEN

Door: Ernst Weerstra, Verteltheater
Beeld: Tiu Makkonen (STORYTELLING Theaterlab)

“Wat is je droom?” Tijdens een workshop storytelling in het traject van ONSbank antwoordde een deelnemer: “De loterij winnen. Dat is mijn allergrootste droom.” De jongen bleek 90.000 euro schulden te hebben en met dat geld van de loterij zou hij in één klap schuldenvrij zijn. Dan zou hij eindelijk weer kunnen slapen.

In het hoofd van trainer Marjolein Frijling gingen twee gedachten rond: “Hoe zou ik deze jongen kunnen helpen?”. Maar ze betrapte zichzelf ook op een minder empathische en meer stigmatiserende gedachte: “Tja, dat zou wel lekker makkelijk voor hem zijn, de loterij winnen... Hij is toch zelf in de schulden terechtgekomen, dan moet hij het toch zeker ook zelf oplossen?”

Het aantal jongeren in Nederland dat schulden heeft, is in de afgelopen jaren verdubbeld. Hoe komen jongeren aan die schulden? Een artikel van BNNVara, in samenwerking met ONSbank, noemt meerdere oorzaken. Eén van de oorzaken is dat veel jongeren moeite hebben om rond te komen. De problemen blijven bestaan en de schulden stapelen zich alleen maar verder op omdat jongeren geen hulp durven te vragen, uit schaamte of angst.

JONGE MENSEN MET SCHULDEN

Tijdens de voorstelling ziet de toeschouwer de verhalen van drie jonge mensen met schulden voorbijkomen, waarbij de gelaagdheid van de problematiek op speelse wijze naar voren komt. De toeschouwer wordt op verrassende en licht confronterende wijze bij de voorstelling betrokken. Door deze voorstelling te spelen op Voortgezet Onderwijs scholen, MBO's, HBO's en WO's kiezen we vooral de plekken waar onze doelgroepen te vinden zijn.

In Lucky Day, net als in al het werk van Marjolein, vormt interviewen de basis. Of zoals ze het zelf graag noemt: de kunst van het vragen stellen. Interviewen zal zowel tijdens het onderzoek, het repetitieproces als de voorstelling een aanzienlijk deel in beslag nemen. Zo zal Marjolein tijdens het (voor) onderzoek diepte-interviews afnemen met directe en indirecte betrokkenen, zoals ervaringsdeskundigen en schuldeisers. Ze zoomt daarbij in op de menselijke kant. Het gaat dus niet zo zeer over de feiten, maar over het perspectief, de meningen, ervaringen en dilemma's die deze betrokkenen bij het onderwerp hebben. Het streven is hierbij om deze persoonlijke verhalen universeel te maken.

WAAROM DENKEN WIJ DAT LEERLINGEN DEZE VOORSTELLING MOETEN ZIEN?

Het doel met Lucky Day is om het publiek op een creatieve wijze te stimuleren zich te verplaatsen in de medeburger met schulden en na te denken hoe je 'de ander' met schulden kan ondersteunen of helpen. Zowel tijdens de voorstelling als in het nagesprek en -traject ligt de focus op het doorbreken van het taboe op schulden. Wat de makers betreft is storytelling bij uitstek een genre dat de potentie heeft om het publiek met deze verhalen direct te 'raken', aan te spreken en de dialoog aan te gaan.

De voorstelling is te zien op onze presentatiedag op 5 februari 2024
Lisa Maduro – Storytelling/Theaterlab -
Theaterbureau Het Verteltheater

INFORMATIE

www.verteltheater.nl

Wanneer een NFT meer waard is dan een schilderij van Picasso

Achter de schermen in de wereld van kunst en cultuur

International Bachelor Arts and Culture Studies

Open dagen bacheloropleidingen:
7 oktober 2023
10 februari 2024

eshcc.eur.nl/onderwijs/
bachelor/overzicht

Erasmus University Rotterdam
Making Minds Matter

Foto: Fleur Beerthuis

SADETTIN

vmbo-t,
havo,
vwo
klas 2 t/m 6

Citizen K

Een oefening in empathie
Een gesprek over identiteit, opgroeien en racisme

De voorstelling *CITIZEN K* gaat over alles wat acteur en theatermaker Sadettin Kirmiziyüz in zijn leven meemaakte omdat hij eruit ziet zoals hij eruit ziet. In onze digitale leeromgeving brengen we het verhaal van Sadettin naar je leerlingen toe. Ze bekijken fragmenten uit de tv-bewerking van de voorstelling en beantwoorden vragen waarin ze zich inleven in iemand die gediscrimineerd wordt. Een ideale gespreksopener voor lastige thema's als vooroordelen, discriminatie, privilege en etnisch profileren.

Alleen dit schooljaar voor maar €0,50 per leerling.
Meer info en boeken sadettink.nl/educatie

"Het heeft veel opgeleverd,
mooi materiaal om
gesprekken over te voeren."

Mavo Centraal

AMSTERDAMSE SCHOOL MUSEUM

HET SCHIP

In welke omstandigheden leefden de meeste mensen tot ongeveer 100 jaar geleden? Wat is nu eigenlijk de Amsterdamse Schoolstijl en wat maakt deze stijl zo uniek? Hoe kan een kunstbeweging bijdragen aan sociale vooruitgang? Het antwoord op deze en nog veel meer vragen vind je bij de Amsterdamse School Musea. Er zijn twee locaties: *Het Schip* in

Amsterdam West en *De Dageraad* in Amsterdam Zuid. Voor het voortgezet onderwijs bieden beide musea educatieprogramma's, maar in overleg kunnen ze ook naar u toe komen! De educatieprogramma's sluiten aan op de vakken Aardrijkskunde, Geschiedenis, Maatschappijleer, Kunst Algemeen en CKV.

Creatieve media workshops

Kijk voor meer informatie op
www.digitalcreativity.nl

 DIGITAL CREATIVITY

Voor
scholen

Theater Traxx komt met 3 gloednieuwe voorstellingen!

In Geluk(t) worden de gedachten over geluk(t) en niet-gelukt scherp in beeld gebracht. Jongeren laten zich meedogenloos inpakken door wat 'de samenleving' van hen verwacht, ten koste van eigen leven en geluk.

Strijd gaat over hoe je omgaat met situaties die je 'beschadigd' hebben. Dat je het leven wat minder blijft beheersen, hoeft te strijden en vooral hoe je weer leert vertrouwen.

Dood-eng gaat over rouw en verlies en wil graag de taboes en angst voor thema's als rouw om de dood, verbroken verkeren en scheiding wat verzachten en normaliseren. Hopelijk wordt het delen dan ook wat minder heftig. Deze voorstelling is ook voor kinderen.

Kijk voor meer info op www.theatertraxx.nl

AAN DE SLAG MET AMBACHTEN

Over de ambachten van de Amsterdamse School leren is één ding, maar kun je ze niet het beste begrijpen door er zelf mee aan de slag te gaan? Tijdens de workshops van de Amsterdamse School Musea steken leerlingen onder begeleiding van een Amsterdamse School-kenner hun handen in de klei, gaan ze in de weer met drukpersen of trekken ze eropuit met tekengerei. Ideaal in combinatie met een rondleiding. Meer informatie? Kijk op hetschip.nl/educatie.

RONDLEIDING (1 UUR + 1 UUR ZELFSTANDIG MUSEUMBEZOEK)

Na een introductiefilmpje en een museumbezoek neemt een gids de leerlingen mee langs het gebouw en door de buurt. Daar worden onder andere de Amsterdamse Schoolstijl, de planologie en de sociaalhistorische context waarbinnen de stijl zich ontwikkelde, behandeld.

Locatie: Museum Het Schip / Museum De Dageraad

Niveau: VMBO, HAVO, VWO

Vakken: Aardrijkskunde, Geschiedenis, Maatschappijleer, CKV

Prijs: €187,50 per 15 leerlingen & 1 begeleider

FOTOWORKSHOP (1,5 - 2 UUR)

Leerlingen krijgen een korte lezing of rondleiding van de curator of een museumdocent waarna zij met de camera op hun telefoon kenmerken van de Amsterdamse Schoolstijl proberen vast te leggen. De resultaten worden aan het einde van het bezoek besproken en zijn zichtbaar in de tentoonstelling op onze jongerenwebsite youthandarchitecture.com

Locatie: Museum Het Schip / Museum De Dageraad

Niveau: VMBO, HAVO, VWO

Vakken: Aardrijkskunde, Geschiedenis, Maatschappijleer, CKV

Prijs: €187,50 per 15 leerlingen & 1 begeleider

TEKENWORKSHOP (1,5 - 2 UUR)

Na een rondleiding om het gebouw gaan de leerlingen de Amsterdamse Schoolstijl met pen en papier vastleggen. Ze leren goed te kijken, na te tekenen en ze worden uitgedaagd om na te denken over de context.

Locatie: Museum Het Schip / Museum De Dageraad

Niveau: VMBO, HAVO, VWO

Vakken: Kunst Algemeen, CKV

Prijs: €187,50 per 15 leerlingen & 1 begeleider

Museum Het Schip
Oostzaanstraat 45
1013 WG Amsterdam

Museum De Dageraad
Burgemeester Tellegenstraat 128
1073 KG Amsterdam

020-6868595
planning@hetschip.nl

Bezoek Design Museum Den Bosch en stap in de wereld van design.

Boek een **designworkout** en doe korte en krachtige oefeningen waarin je samen kijkt, denkt, praat, discussieert en maakt!

De designworkouts sluiten aan bij elk type onderwijs en zijn geschikt voor alle leeftijden.

Kijk op designmuseum.nl/educatie

DESIGN
MUSEUM
DEN
BOSCH

Haags Historisch Museum

Geschiedenis wordt leuker in het Haags Historisch Museum!

De Haagse ooievaar, de politiek, het Binnenhof, Haagse Harry en het koningshuis: ze horen allemaal bij Den Haag. Het Haags Historisch Museum laat geschiedenis zien, maar is geen geschiedenisles. Bezoek het museum met een schoolgroep en maak kennis met alle facetten van Den Haag. Het museum biedt verschillende museumlessen en stadswandelingen aan voor het primair en voortgezet onderwijs.

www.haagshistorischmuseum.nl

Kunst in het derde rijk – Verleiding en afleiding

11 november 2023 t/m 24 maart 2024

Ontdek met je klas hoe kunst kan werken als propaganda. Toen en nu.

museum
arnhem

Albert Janesch, *Wassersport*, 1936, 162 x 216 cm.
Collection Deutsches Historisches Museum, Berlin.
GM 98/254 – 98005245.

museumarnhem.nl

Rijksmuseum de Gevangenpoort

Bezoek met jouw school Rijksmuseum de Gevangenpoort, de eeuwenoude gevangenis van het Binnenhof. Hier komen leerlingen meer te weten over hoe er vroeger werd opgesloten, berecht en gestraft. Het museum heeft op de website een uitgebreide keuze aan museumlessen voor het primair en voortgezet onderwijs.

www.gevangenpoort.nl

Het spannendste
klassenuitje
in Den Haag

DOCUDIDACTIEK:

je eigen verhaal in je eigen film

MET EEN SMARTPHONE KUN JE TEGENWOORDIG EENVOUDIG FILMEN EN MONTEREN. DUS IEDERE SCHOLIER KAN ZELF EEN FILM MAKEN. DAT BIEDT UNIEKE MOGELIJKHEDEN OM LESSEN OVER FILM DICHTBIJ TE LATEN KOMEN ÉN LEERLINGEN DE KANS TE GEVEN HUN PERSOONLIJKE VERHAAL TE VERTELLEN. DOCUMENTAIREMAKER EN DOCENT TJEERD MULLER NOEMT DAT 'DOCUDIDACTIEK'. ALS JE DEZE WERKVORMEN INBED IN JE LESSEN OVER FILM ALS KUNSTVORM, OVER PERSPECTIEFWISSELINGEN EN VERSCHILLENDE MANIEREN VAN DOCUMENTAIRE MAKEN, KUN JE DOCUDIDACTIEK UITSTEKEND GEBRUIKEN OM JE LESSEN TE VERBINDEN AAN PERSOONLIJKE ONTWIKKELING.

Door: Christine Dirkse

Tjeerd Muller is een Utrechtse filmmaker, onderwijsontwerper en ondernemer. Voor de Master of Education in Arts deed hij onderzoek naar zijn eigen ontwikkelde methode, waarbij hij de werkvormen testen op vooral mbo en hbo. 'Ik heb het daarna op verschillende plaatsen gepresenteerd, en merk dat ook docenten uit het voortgezet onderwijs altijd enthousiast zijn', zegt hij. "Door het vertellen van een eigen verhaal in film, durven jongeren vaak makkelijker over een onzichtbare drempel heen te stappen. Je krijgt jongeren met docudidactiek daardoor aan het praten, en ze vinden dit ook leuk om te doen.' Want, zo is Mullers overtuiging, in elk mens zit de neiging verhalen te willen vertellen.

DOCUDIDACTIEK IN VOGELVLUCHT

In een reeks van vier tot zes lessen kun je met een klas al docudidactiek toepassen. Een paar suggesties:

1 Documentaires bekijken

'Bij CKV zou je kunnen beginnen om leerlingen eens te vragen fragmenten van documentaires die ze mooi vinden met je te delen, en daar wat van kijken met de klas. En dan niet alleen de dure producties, maar vooral de films waar het verhaal centraal staat. Ik laat zelf ook wel eens documentaires zien, bijvoorbeeld mijn eigen documentaire over trauma's. Je kunt dan met de klas het gesprek aan gaan over verschillende vormen van documentaires.'

2 Foto-opdracht en inspiratiekaarten

Daarna is het tijd om in de inhoud te duiken. 'Ik begin meestal met een foto-opdracht, dan laat ik studenten een persoonlijke foto meenemen. In de les moeten ze dan van daaruit een verhaal vertellen. Vanuit die verhalen laat ik ze vervolgens een gesprek aanknopen met elkaar, ze zoeken dan een verhaal op waar ze een klik mee hebben. Daarna deel ik inspiratiekaarten uit

met daarop een thema, bijvoorbeeld sport, vakantie, loterij winnen, etc. Zo'n externe prikkel kan de fantasie prikkelen, zo hebben ze een thema om mee aan de slag te gaan.'

3 Oerknalinterview

De volgende opdracht noemt Muller 'Oerknalinterview'. Leerlingen gaan elkaar in twee- of drietallen interviewen met als hoofdvraag: wat is het meest memorabele moment dat je ooit hebt meegemaakt? Dat kan bijvoorbeeld het overlijden van oma zijn, of kampioen worden met het hockeeteam. Zo gaan ze op zoek naar hun eigen oerknalmoment.

4 Technische les

'Bovenstaande opdrachten zijn vooral bedoeld om ze op te warmen en te enthousiasmeren. De meeste jongeren zijn na deze opdrachten heel enthousiast geworden en willen dan graag aan de slag. Ik bouw dan vaak nog een technische les in om ze wat basisvaardigheden over filmen en monteren te leren. Door ze de mobiele telefoon goed te laten instellen en wat basis tips over compositie te geven zie je meteen veel betere filmpjes komen.

5 Aan de slag

Daarna kunnen ze echt aan de slag.' De opdracht: maak een eigen film. Vertel je eigen verhaal. "Sommige jongeren hebben talent en zijn al in staat om kwalitatieve shots te draaien, anderen vinden dat te lastig. Dan vind ik het ook goed als ze in een PowerPoint laten zien welk verhaal ze willen vertellen en hoe ze dat zouden aanpakken: wie wilden ze nog interviewen, welke muziek komt eronder, etc.'

6 Presenteren en napraten

En dan komt het belangrijkste: elkaars film bekijken en daarover doorpraten. 'Dat is het mooiste moment, dan komt de openbaring: o, ik wist dat helemaal niet van jou! Dan komen de onbekende verhalen tot wasdom,' vertelt hij enthousiast. Jongeren ervaren soms een drempel om ergens over te praten, maar durven dat via een filmpje soms wel. Zo leidt docudidactiek soms tot hele mooie gesprekken, dat had ik van tevoren nooit durven dromen.

LEERZAAM PROCES

Muller denkt dat voor jongeren dit hele proces heel belangrijk kan zijn. 'Het is in feite een soort creatieve therapie, alleen hebben de jongeren dat zelf niet door. Om een goede film te maken, gaan ze veel stappen door: eerst al de zoektocht naar een persoonlijk thema, waar ze vervolgens meer informatie over opzoeken. Je maakt keuzes tijdens het filmen en zeker tijdens de montage. Je zoekt de juiste muziek, waardoor je moet nadenken over de bijbehorende emoties, enzovoorts. De vraag is daarbij steeds: wie ben ik en welk verhaal wil ik vertellen? Wat wil ik overbrengen? En als dan het verhaal klaar is, gaan ze bij de presentatie met de billen bloot, dan komt hun verhaal bij anderen terecht. Ook dat is een leerzame ervaring. Bovendien leren ze bij die presentaties veel van de verhalen van elkaar.

TOEPASSINGEN

Muller heeft docudidactiek niet speciaal ontwikkeld voor CKV – hij is zelf ook geen CKV docent. Hij heeft zijn werkvormen in heel uiteenlopende settingen getest. Zijn conclusie: 'Docudidactiek kan een waardevolle tool zijn voor iedereen die werkzaam is in de onderwijssector, sociale sector of maatschappelijke sector. Docudidactiek leent zich voor een alternatieve vorm van zelfreflectie en persoonlijk onderzoek.' Er lopen nog contacten met allerlei instanties die iets met deze vorm willen doen, bijvoorbeeld bij een centrum voor persoonlijke ontwikkeling en scholing voor mensen met psychische problemen en/of verslavingsproblemen en een stichting die (kansarme) jongeren helpt met het zoeken van een baan of studie. Ook in zijn werk bij de Hogeschool Utrecht als docent (creatief) ondernemerschap laat hij studenten kennismaken met docudidactiek.

TIPS VOOR DOCENTEN

Muller heeft zijn docudidactiek bij veel verschillende groepen en op veel verschillende manieren getest. Daar heeft hij lessen uit geleerd:

1. De groep moet niet te groot zijn. Met meer dan twintig is het echt lastig, dan kan je de groep beter in tweeën delen (dan kan de andere helft van de groep praktisch aan de slag met filmen).
2. Het is belangrijk echt de tijd te nemen, één of twee lessen is te weinig.
3. De app CapCut is een hele laagdrempelige app om video's te monteren. Leerlingen leren er snel mee werken en het levert mooie resultaten op.

MEER INFO

www.tjeerdmuller.nl

DESIGN
MUSEUM
DEN
BOSCH

Op het platform **Hello Designer**
maken studenten kennis met ontwerpers
en hun **ontwerppraktijk**.

Bekijk alle video's en scroll voor inspiratie.
Perfect te combineren met een bezoek
aan Design Museum Den Bosch!

www.hellodesigner.nl

SWING

LANDELIJKE STICHTING PROMOTIE MUZIEKIMPROVISATIE

8+ 10+ 12+ 14+ 16+

WORKSHOPS

PARTICIPATIECONCERTEN

DOIT GEHOORD VAN MUZIEKIMPROVISATIE?
LAAT JE DOOR MUZIEK VERRASSEN

www.swingweb.nl - info@swingweb.nl - 06-33181098

JIJ BENT DE STER TUSSEN DE STERREN!

Bij Madame Tussauds Amster-
dam schitter jij tussen de sterren.
Zing jij de sterren van de hemel?
Pak dan de microfoon en treed
op voor Dua Lipa. Wil jij graag
vloggen? Niemand minder dan
Enzo Knol staat voor je klaar met
zijn vlogcamera. Spreekt kunst
jou meer aan? Geen probleem!
Bij Madame Tussauds ontmoet
je de grootste kunstenaars zoals
Vincent van Gogh en Rembrandt.
Wil jij laten zien dat jij de sterkste
bent? Daag dan Rico Verhoeven of
de Hulk uit voor een echte kracht-
meting!

AM STER DAM

SEIZOEN 23/24

BIJ ELKE VOORSTELLING
TE BOEKEN: WORKSHOPS,
NAGESPREK EN LESMATERIAAL
Interesse: mail naar info@aya.nl

aya.nl

boekingen: www.frontaal.com

High 12+

een voorstelling over extase, lust
en 'natural' high

OKT-DEC 2023

Sprekken zonder woorden

een duet in de klas

DOORLOPEND TE BOEKEN

Hoop 12+

een interactieve, brutale
en hoopgevende voorstelling

JAN-APRIL 2023

All the way from London UK!

De beelden van onze sterren worden nog steeds op dezelfde manier gemaakt
als in 1790. In die tijd maakte Marie Tussaud (de oprichtster) de beelden name-
lijk zelf. Het proces van een beeld maken duurt ongeveer negen maanden lang,
en gebeurt in Londen. Een echt precisie werk dus! Het is niet alleen een lang
proces, maar ook een duur proces, het maken van een beeld kost ongeveer €
250.000,-.

Boek nu het meest complete dagje uit! Maak kennis met onze super leuke
combinatiedeals: Nu je toch in Amsterdam bent, combineer dan je bezoek aan
Madame Tussauds met een spannend bezoek aan The Amsterdam Dungeon of
vlieg boven Nederland tijdens de 5D Flight experience bij THIS IS HOLLAND.

SCAN DE QR!

Madame Tussauds AMSTERDAM

APPS EN DIGITALE LEERMIDDELEN IN CKV-ONDERWIJS

DE AFGELOPEN JAREN IS DE INZET VAN DIGITALE LEERMIDDELEN EN APPS IN HET CKV-ONDERWIJS ENORM TOEGENOMEN. INMIDDELS ZIJN ZE NIET MEER WEG TE DENKEN. VAKDIDACTICUS EN CKV-DOCENT MANNICK WOLTERS VERTELT OVER HAAR ERVARING MET DIGITALE LEERMIDDELEN IN DE KLAS. KLAZIEN BRUMMEL EN BERLINDA KERKHOF MAKEN MET UITGEVERIJ FOLLOW A MUSE DIGITALE LEERMIDDELEN VOOR CULTUREEL ONDERWIJS. ZIJ PRATEN OVER DE VOORDELEN EN VALKUILEN.

Door: Sjoukje Dijkstra

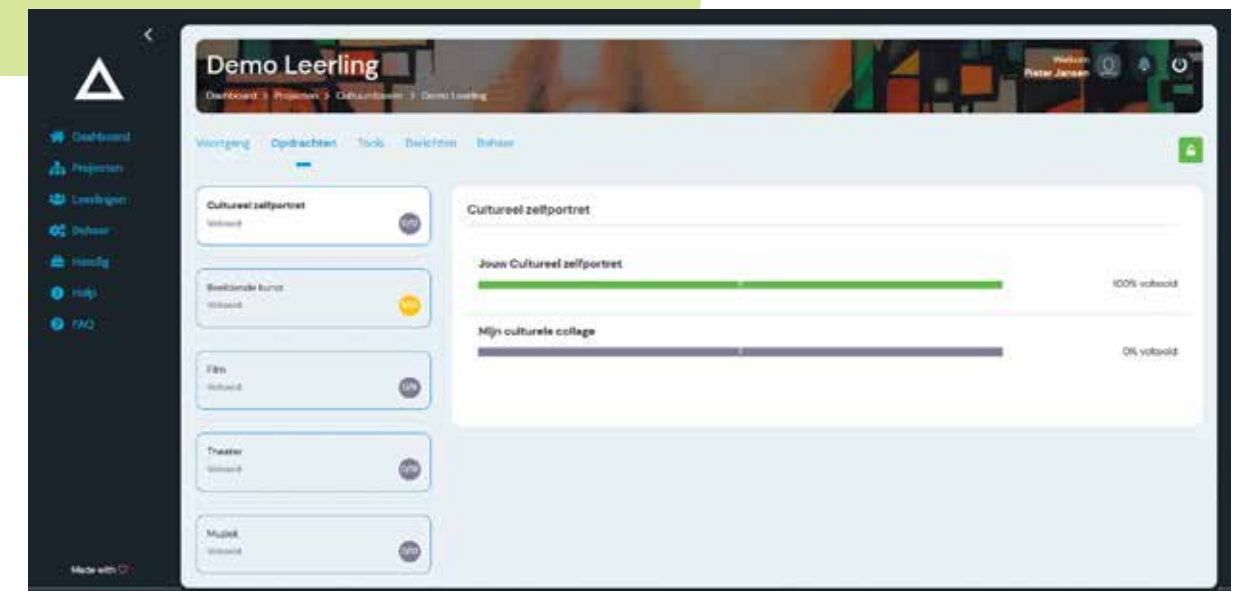
Digitale leermiddelen en apps kunnen op allerlei manieren ingezet worden. Zo noemt Mannick Wolters het gebruik van een digitaal portfolio. Apprentice, die ze op het Montessori College in Nijmegen, waar zij docent is, gebruiken. "Deze website is niet specifiek voor CKV bedoeld, maar biedt wel de mogelijkheid om een kunstportfolio of Cultuurdossier bij te houden. Op school zetten we Apprentice in ter ondersteuning van onze praktische opdrachten. We gebruiken namelijk geen specifieke lesmethode, maar verzinnen zelf de opdrachten die we vervolgens digitaliseren naar Apprentice. De opdrachten zijn allemaal digitaal en leerlingen kunnen die op elk moment van de dag inzien, vanaf hun eigen device. Vanuit de Montessori-gedachte draagt dit goed bij aan de zelfstandigheid van leerlingen. In Apprentice worden leerlingen aan klassen gekoppeld en krijgen ze allemaal hun eigen portfolio. Op die manier kunnen leerlingen (en wij als docenten) hun culturele ontwikkeling in de gaten houden en daar aan het einde op terugblikken. Wat wij daarom willen is dat leerlingen al hun opdrachten digitaliseren (bijvoorbeeld door er een foto van

te maken of gewoon in Word of PowerPoint uit te werken) en inleveren in Apprentice. Voor ons als docenten is dit de plek waar wij de opdrachten nakijken, aftekenen en van feedback kunnen voorzien. Leerlingen zien op deze manier hun voortgang en kunnen daar later nog eens bij."

MEERWAARDE

Wolters vertelt dat haar sectie het portfolio wel handig vindt, maar dat de leerlingen de meerwaarde niet altijd zien. "Zelf kijken ze nog niet echt vooruit. Bij ons sluiten ze CKV pas af in het examenjaar. Voor 4 vwo is dat twee jaar later. Leerlingen snappen vaak niet waarom ze hun werk verplicht digitaal moeten inleveren, terwijl ze het bijvoorbeeld op papier maken. Ook vraag ik me af hoeveel leerlingen tijdens onze afsluitende opdracht (een schrijfopdracht waarin ze de meerwaarde van CKV moeten onderbouwen en terugblikken op hun ervaringen met het vak) daadwerkelijk in Apprentice hun portfolio bestuderen om te zien wat ze gedaan hebben tijdens de verschillende periodes dat ze CKV gehad hebben. Als docenten blijven we daar

Met Apprentice kunnen leerlingen hun portfolio online bijhouden. Bron: Apprentice

Follow a Muse maakt digitale leermiddelen die de kinderen zowel auditief als visueel onder laten dompelen in een ervaring.
Bron: Follow a Muse.

wel op hameren, want het is fijn dat leerlingen al hun CKV-werk in een overzicht hebben staan. Tegelijkertijd is het voor ons ook heel handig in verband met de onderwijsinspectie, omdat op deze manier al het PTA-werk bewaard blijft.”

DIGIBORD-APPS

Klazien Brummel en Berlinda Kerkhof van uitgeverij Follow a Muse weten als geen ander hoe apps en digitale leermiddelen van meerwaarde kunnen zijn in het cultureel onderwijs. Zij ontwikkelen digibord-apps en lesbrieven. “Met de apps brengen we cultureel erfgoed, muziek, dans en beeldende vorming in de klas.” Hun doelstelling is dan ook, dat op deze manier alle kinderen in het primair onderwijs een kans krijgen om kennis te maken met cultuur. Van Heerlen tot Terschelling. Zo bereikt Follow a Muse inmiddels 3000 scholen. Hoofdzakelijk basisonderwijs, maar ook in het Voortgezet Onderwijs (VO) en op PABO's is er belangstelling en worden de digibord-apps gebruikt. De uitgever zet in op hoge kwaliteit, zodat de digibord-apps en lesbrieven jaren meegaan.

VALKUIL

Een groot voordeel van het gebruik van dergelijke digibord-apps is volgens Uitgeverij Follow a Muse, dat de leermiddelen voor het digibord zijn ontwikkeld, voor klassikaal onderwijs, waardoor kinderen niet afzonderlijk op hun mobiele telefoon bezig zijn. “De digibord-apps zijn ontwikkeld voor de groepsleerkracht, die vaak geen achtergrond heeft in cultuur en daarom handelingsverlegenheid kent. De digibord-apps helpen de leerkracht invulling te geven aan de doelen van cultuuronderwijs. De hele klas doet en kijkt mee. Met de digibord-apps kun je bijvoorbeeld een orkest in de klas brengen. Kinderen horen musici spelen, zien de dans. We verrijken ons materiaal ook altijd met illustraties en animaties op zo'n manier dat kinderen er altijd wat mee kunnen. Iedereen leert anders; auditief of juist in beeld. Zo wordt iedereen ondergedompeld in een ervaring.”

Een valkuil van digitaal materiaal kan zijn dat leerkrachten verdwalen in de opties. “Dat gebeurt bij ons niet”, laten Brummel en Kerkhof weten. “De digibord-apps zijn uitvoerig getest door een klankbordgroep. Het belangrijkste voor ons is, dat de leerkracht ermee kan werken. Het mooiste is als de digibord-apps voor cultuuronderwijs ook kunnen dienen ter ondersteuning van taalontwikkeling of oriëntatie op de wereld. Samen met de klas kan de docent zelf ook enthousiast op ontdekkingsreis gaan. Daar sturen wij op.”

MENTIMETER EN SOCRATIVE

Vakdidacticus en CKV-docent Wolters vertelt dat ze tijdens de lessen ook regelmatig Mentimeter inzet om input van alle leerlingen te krijgen. Ze beschrijft Mentimeter als een soort interactieve PowerPoint waarmee je input van het publiek (in dit geval de leerlingen) kunt ophalen. “Dit zet ik in om hun voorkennis te activeren, bijvoorbeeld over verschillende camerastandpunten of wat een Griekse tragedie inhoudt. Vanuit mijn rol als vakdidacticus gebruik ik apps als Mentimeter en Socrative om input op te halen, samen een overzicht te maken van bijvoorbeeld gelezen literatuur, stellingen te bespreken of feedback te verkrijgen.”

20 GRATIS LEERMIDDELEN

Wanneer je op internet zoekt op digitale leermiddelen en apps voor het CKV-onderwijs, kom je heel veel tegen. Onder andere de volgende blog, met 20 gratis hulpmiddelen voor leerkrachten én leerlingen. Van Kahoot tot Socrative, SeeSaw en MindMeister. Van prikborden, portfolio tools, document verwerking, er is genoeg voorhanden. Het is maar net welke kant je het zoekt. Zo zijn er voldoende apps te vinden die je helpen met fotobewerking en montage van filmpjes en audio. En er zijn voldoende aanbieders die een digitale leeromgeving kunnen maken. Naast digitale leermiddelen worden ook social media steeds meer gebruikt in de klas en is het mogelijk om hierover voorlichting te krijgen in de klas. Een voorbeeld hiervan is trainingsbedrijf Social Media Wijs (<https://www.socialmediawijs.nl/>) die voorlichting geeft over mediawijsheid en digitale vaardigheden op scholen.

INZET SOCIAL MEDIA IN HET CKV

Instagram, Pinterest, TikTok, het zijn allemaal social media die gebruikt kunnen worden om te creëren en te laten zien wat je hebt gemaakt. In

- * 20 gratis hulpmiddelen: <https://www.edapp.com/blog/nl/20-gratis-technische-hulpmiddelen-voor-leerkrachten/>
- * Onderzoek naar inzet digitale middelen en apps in het onderwijs: <https://www.laks.nl/wp-content/uploads/2018/09/Stukje-bij-Bitje-rapport-digitale-leermiddelen.pdf>
- * Kennisinstituut Cultuur & Digitale transformatie: <https://www.den.nl/>
- * Kooijman, L. De M-generatie: de virtuele belevenis van jongeren. Een onderzoek naar de virtuele belevenis van jongeren op het Internet en het nut van CKV sites. Een masterthesis van de Erasmus Universiteit. Snel te vinden door de titel in Google in te typen.
- * Bron quotes Michelle Jumelet: Netwerk mediawijsheid: Kunstonderwijs en Instagram, gaat dat samen? <https://netwerkmediawijsheid.nl/kunstonderwijs-en-instagram-gaat-dat-samen/>
- * Instagram-blog Michelle Jumelet: https://www.instagram.com/my_daily_shot_of_art/
- * Apprentice cultuurkaart: <https://apprenticexm.nl/cultuurkaart-dossier/>

Digitale middelen zijn ook in cultuuronderwijs niet meer weg te denken. Bron: Shutterstock.

KLEINKUNSTIG

workshops

cultuurdagen

online inschrijving

wij komen bij jou langs!

voor alle scholen in heel Nederland

038 - 4549911 www.kleinkunstig.nl info@kleinkunstig.nl

**DANSEN IS
PLEZIER, VERBINDEN,
DOEN, DURVEN
EN SAMEN LEREN!**

**DANS
IN SCHOOL**

WWW.DANSINSCHOOL.NL

**De Steeg maakt
actuele thema's
bespreekbaar**

**THEATER
DE STEEG**

THEATERVOORSTELLINGEN OP SCHOOL
WORKSHOPS IN DE KLAS
THEATERPROJECTEN OP MAAT

WWW.THEATERDESTEEG.NL - 050-5791434 - INFO@THEATERDESTEEG.NL

**FINALIST
MUSEUMEDUCATIE
PRIJS 2020**

**WIE BEN IK,
WIE WAS JIJ?**

Werken met originele bronnen? Dat kan in het Nationaal Archief! Ervaar in de educatieve tentoonstelling *Wie ben ik, wie was jij?* hoe de tijd, plaats en omstandigheden waarin je geboren wordt invloed hebben op de mogelijkheden en keuzes die je (niet) hebt.

VAN HUIS EN HAARD

In Van huis en haard volgen leerlingen de reis van personen die hun land om verschillende redenen verlaten. Waarom vertrekken mensen uit hun land om ver van hun geboortegrond een nieuw leven te beginnen? Ze volgen de reizen van onder meer Aquasie Boachi en Anton de Kom.

HANDEL EN SLAVERNIJ

Leerlingen ervaren in dit onderwijsprogramma dat de Nederlandse handel veel welvaart heeft opgeleverd, maar ook dat grote groepen mensen hieronder geleden hebben. Handel en slavernij zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Tijdens de les kruipen de leerlingen bijvoorbeeld in de huid van het ontvoerde Afrikaanse kind Quaco of Roelof Blok, directeur bij de VOC.

VECHT VOOR JE RECHT

In het onderwijsprogramma Vecht voor je recht staan de strijd voor democratische grondrechten en emancipatiebewegingen centraal. Voor welke keuzes staan bijvoorbeeld Aletta Jacobs en Anton de Kom? Leerlingen ervaren dat bepaalde groepen en mensen moeten vechten voor gelijke rechten en dat je als individu het verschil maken en er voor zorgen dat anderen meer rechten krijgen.

MEER INFORMATIE EN BOEKINGEN

nationaalarchief.nl/onderwijs
of mail naar: educatie@nationaalarchief.nl

INTERACTIEVE TENTOONSTELLING

Met een tablet in de hand chatten leerlingen met een historisch persoon en ontdekken ze dat gelijke behandeling en gelijke rechten niet vanzelfsprekend zijn. Wat doe je als je als kind wordt weggegeven en opgroeit in een ver land? Wat als je wilt studeren, maar je mag niet omdat je vrouw bent? Heb je iets te kiezen als je in slavernij wordt geboren?

De tentoonstelling *Wie ben ik, wie was jij?* bevat vier thema's: Goed en fout in de Tweede Wereldoorlog, Van huis en haard, Handel en slavernij en Vecht voor je recht. De docent kiest één thema om met de klas te volgen.

GOED EN FOUT IN DE TWEEDE WERELDOORLOG

In dit onderwijsprogramma ontdekken leerlingen dat de keuzes die je maakt tijdens de oorlog zowel in als na de oorlog grote gevolgen kunnen hebben. Ook leren ze dat er tussen goed en fout een enorm grijs gebied zit. Voor welke keuzes staan o.a. de Curaçaose verzetsheld George Maduro en overtuigd NSB'er Barend Willem Zijfers? En welke gevolgen hebben deze keuzes op hun leven?

MEER INFORMATIE EN BOEKINGEN

nationaalarchief.nl/onderwijs
of mail naar: educatie@nationaalarchief.nl

Geef met **kunst** een nieuwe kijk op **burgerschap**

Maak grote thema's bespreekbaar in de klas met de **Digitale Scheurkalender Burgerschap**. Kosteloze kant-en-klare lessen voor het digibord. Elke les koppelt een burgerschaps-thema aan een kunstwerk en historische feiten. Zo leer je jouw leerlingen met andere ogen kijken naar zichzelf, de ander en hun omgeving. Ga naar www.digitalescheurkalender.com en login met **wachtwoord: burgerschap**.

digitale
scheur
kalender
burgerschap

ERFGOEDHUIS
ZUID • HOLLAND

We maken gebruik van terugspeeltheater tijdens het participatieve nagesprek. De leerlingen geven de personages advies en gaan als zichzelf de vloer op om te oefenen met ander gedrag.

foto: Anna van Kooij

IN GESPREK MET JONGEREN

VO/MBO

Met jaarlijks 750 interactieve voorstellingen op middelbare scholen door het land laat Theatergroep PlayBack jongeren oefenen met dilemma's en gedrag rond onderwerpen als:

- ▶ pesten en sociale media
- ▶ alcohol & drugs
- ▶ omgaan met geld
- ▶ mentale gezondheid
- ▶ (online) shaming

Te boeken met CJP

Onze jongerenvoorstellingen en lesmateriaal sluiten goed aan bij themaweken op school.

BOEKEN OF MEER INFORMATIE?

030-2027024

accountmanagement@tgplayback.nl

PLAYBACK
INTERACTIEF & EDUCATIEF THEATER

Theater

Drama. Zelf doen lijkt vaak eng, en een toneelstuk bekijken lijkt vaak saai. Toch zijn er allerlei organisaties die theatervoorstellingen of workshops aanbieden die heel geschikt zijn voor scholieren. Voorstellingen die een snaar raken bij jongeren, die hen uit hun comfortzone trekken, mee laten doen, laten nadenken en opening geven voor gesprekken.

RUBRIEK THEATER

I, PHONE DOOR ROB SMORENBERG

De smartphone is niet meer weg te denken uit ons leven. Scrollen, swipen, clicken, tappen... Ontelbare keren per dag beweegt onze duim met uiterste precisie over het scherm.

De voorstelling I, Phone laat zien wat dit met ons lichaam doet en het de manier waarop wij in de wereld staan bepaald. Hoe vaak op een dag kijken we naar ons scherm? Wat betekent dit voor ons contact met mens en omgeving? Hou zouden deze ervaringen eruitzien zonder smartphone en in welke realiteit leven we nu eigenlijk?

I, Phone is een indrukwekkende en humoristische 14+ voorstelling die te boeken is voor in het theater of op school. Naast de voorstelling is er een reflecterende workshop beschikbaar waarin de maker met de leerlingen het smartphone gebruik tegen het licht houdt en het gesprek hierover op gang helpt.

Info: sttprodukties.nl of 030-2941419

THEATER, MAAR DAN MINDER ENG!

Wanneer leerlingen tijdens een cultuurdag mogen kiezen welke workshop ze willen volgen, laten ze de theaterworkshops vaak links liggen. De overgrote meerderheid vindt het maar eng en ongemakkelijk. Zonde! Later blijkt deze angst vaak ongegrond en komen leerlingen erachter dat theater meer is dan een trucje doen voor publiek. Theater gaat over jezelf en over hoe je met anderen omgaat. Juist daar kan je lekker aankloien, niks is namelijk fout! Het geeft een enorme kick als je het toch hebt aangedurfd.

Doordat wij in onze workshops spelvormen koppelen aan andere disciplines gaan leerlingen op een onbewust niveau aan de slag met theater. Denk aan een workshop Stunts, waarin de leerling zich een stuntman waant, daar heb je toch een flinke portie toneelspel bij nodig. Of wat dacht je van een performance als DJ? En tijdens een escaperoomsessie, word je zonder het echt door te hebben een spannend verhaal ingezogen waarbij je zomaar de hoofdrol te pakken hebt. Theater is dus zoveel meer, heerlijk dramatisch, we love it!

Bekijk op onze website hoe wij theater nog meer inzetten tijdens onze workshops en projecten.

Info: www.kunsteducationenederland.nl

DRAMATAAL

Dramataal is een interactieve voorstelling over het gedrag van een puber zodra hij/zij in een groep verkeert. Confronterend, vol humor en enorm veel herkenbare situaties worden gespeeld en besproken.

Wat doe jij eigenlijk in een groep en waarom verberg je soms wie je bent? Een voorstelling in een theater voor onderbouwgroepen vo over groepsdruk, bespreekbaar maken van

kwetsbaarheid en kracht, gezonde voeding, structuur en hormonen. "Wendy spiegelt gedrag en laat zien hoe het eruit ziet met een dot humor. Heerlijk!" Ook dat. Geen zweverig gedoe, maar 'zoals het voelt en is'; raak en duidelijk. In een veilige omgeving; het belangrijkste goed binnen het onderwijs. Zonder veiligheid geen ruimte om te leren.

Info: www.dramataal.nl

Het
Nationale
Theater
educatie

Neem plaats

**Kom met de klas
naar het theater!**

Bezoek de poëtische en
muzikale voorstelling *Hush* of de
prijswinnende voorstelling *Birds*
vol dans en spoken word.

Bekijk ons hele aanbod en
boek je plekken via hnt.nl/vo

Of neem contact op met educatiemaker
Tim Lafeber timlafeber@hnt.nl

maak mee

Liever theater in de klas? We bieden ook
workshops en maak-trajecten aan op
school.

BEWONDER DE KUNST BELEEF DE GESCHIEDENIS

MUSEUM
PRINSENHOF
DELFT

Dans

Jezelf uiten in Dans. Dat is niet het eerste wat de meeste leerlingen bedenken, maar kan wel érg leuk zijn. Bezoek met je leerlingen eens een voorstelling op school, nodig eens een dansgezelschap uit of doe zelf dansworkshops met je klas. Zo komen je leerlingen in beweging en heb je alle ruimte om ook aan die kant van de kunst aandacht te besteden.

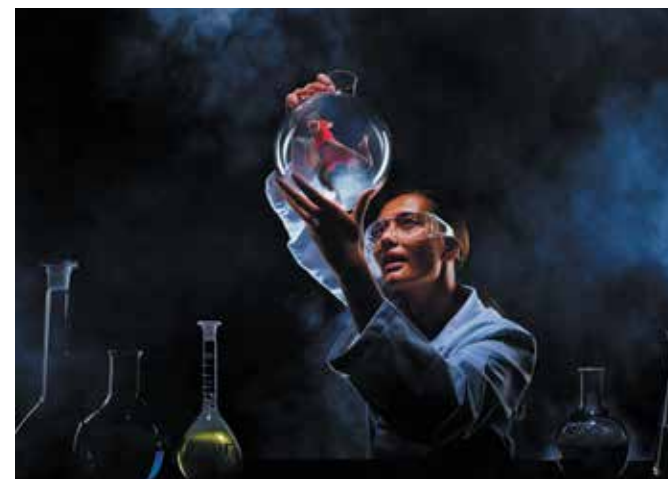
RUBRIEK DANS

DANSLAB on tour #2 (10+)

Een wervelende voorstelling
van een nieuwe generatie makers

In DANSLAB on tour #2 gaat SALLY opnieuw het onderzoek aan met een nieuwe generatie dansmakers. De wervelende dansvoorstelling bestaat uit een bijzondere mix van dansstukken die zijn ontwikkeld in het danslaboratorium. Maar daar blijft het niet bij: De succesvolle DANSLAB on tour game keert terug in #2! Deze game zet het hele publiek in beweging en de zaal op z'n kop. In de DOT game ervaart het publiek zelf de handtekening van de choreograaf. Op school wordt het theaterbezoek voorbereid met behulp van onderzoekend lesmateriaal waarbij leerlingen gaan experimenteren met dans en op zoek gaan naar hoe zij de wereld in beweging brengen. Op aanvraag kan een docent van SALLY de voorbereiding in de klas verzorgen.

Voor boekingen neemt u contact op met Axelle de Rore via:
boekingen@sallydm.nl of 06-54972828

Info: www.sallydm.nl of mail naar info@sallydm.nl

ZIEL van CONNY JANSSEN DANST

Een ode aan het leven, met al zijn ups & downs,
in moderne dans, muziek en videoanimatie

In 2024 toert dansgezelschap Conny Janssen Danst langs de theaters met ZIEL. In de nieuwste voorstelling van de Rotterdamse choreograaf Conny Janssen staan we midden in het leven, met alle onzekerheden die daar bij horen. Op zoek naar vrijheid en onverwachte ontmoetingen. Ben je bereid risico te nemen? Hoe voelt het als het niet gaat zoals je wilt?

In ZIEL zie je een avontuurlijke groep dansers bestaande uit jong talent en bekende gezichten. Een afspiegeling van een stedelijke samenleving. In het decor komen flarden van videoanimatie voorbij en je hoort een gevarieerde soundtrack met muziek van o.a. Maartje Teussink.

Met de klas naar ZIEL?

Neem contact op met de educatiemedewerker van het theater in de buurt en vraag naar de mogelijkheden.

Conny Janssen Danst | ZIEL
Tournee: 6 jan t/m 7 apr 2024
Speellijst: connyjanssendanst.nl
info@connyjanssendanst.nl

50 JAAR DANSDAGEN OP SCHOOL

Al 50 jaar zet Projects Unlimited met
hun dansdag jongeren in beweging.

Met een team bevlogen dansdocenten
werken ze in één dag met de leerlingen
toe naar een prachtige voorstelling.
Samen met Scapino Ballet Rotterdam
én het Nationale Ballet brengen ze zo
cultuureducatie héél dichtbij. Reden
voor een feestje!

Info: www.projectsunlimited.nl

AIRBORNE
MUSEUM
AT HARTENSTEIN

HOE WAS HET OM ALS KIND DE OORLOG MEE TE MAKEN?

AIRBORNE MUSEUM.NL/ONDERWIJS

BOEK NU!

VERZETS RESISTANCE MUSEUM

In Verzetmuseum Amsterdam maken leerlingen kennis met persoonlijke en waargebeurde verhalen van mensen die leefden in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Wat doe je wanneer je land bezet wordt? Werk je mee, kom je in verzet of pas je je aan? De rondleiding daagt leerlingen uit om relaties te leggen tussen heden en verleden. Hoe betrouwbaar is nieuws, en spreek jij je uit tegen onrecht?

meer informatie: www.verzetmuseum.org/nl/onderwijs

Musea

Musea en kunst. Dat is niet altijd saai, maar kan heel boeiend zijn. Vooral als leerlingen kunstenaars zelf aan het werk kunnen zien, of in workshops zelf aan de slag gaan met of naar aanleiding van kunst. Ook musea over geschiedenis bevatten vaak mooie kunstobjecten en bieden uitgangspunten voor vakoverstijgend werken. Laat leerlingen inspireren met de mooie collecties van musea en daag hen daarna uit om zelf aan de slag te gaan.

RUBRIEK MUSEA

ERVAAR EEN UNIEK AMBACHT!

In het Nationaal Glasmuseum ontdek en beleef je op twee locaties de magie van glas.

In het centrum van Glasstad Leerdam is de glasblazerij van het Nationaal Glasmuseum gevestigd. Glasblazen is een constante strijd met de natuurwetten doordat het glas, afhankelijk van de temperatuur, over gaat van semi-vloeibaar tot vast en onder invloed van zwaartekracht dan weer vorm kan verliezen. Het is ook een "teamsport": glasblazer en assistent moeten goed op elkaar ingewerkt zijn om snel op elkaar te kunnen inspelen. Een bezoek is de ultieme 'how it's made' die inzichtelijk maakt hoe ogenschijnlijk eenvoudige producten tot stand komen.

Het museum aan de rand van Leerdam toont een indrukwekkend overzicht van zo'n 250 jaar glas en laat zien hoe vormgeving en functie van glas door de eeuwen is veranderd. Dit nodigt uit om na te denken over vorm, kleur, detaillering en decor in vormgeving. Ook workshops op maat rondom glasfusing, frameworking (voor de vlam), glas graveren etc. zijn mogelijk.

Info: www.nationaalglasmuseum.nl

OP ONTDEKKINGSTOCHT IN ENORME CAISSONS

Het Watersnoodmuseum zit boordevol waargebeurde verhalen over de Watersnoodramp van 1953 en de wederopbouw daarna. Het museum is gevestigd in de originele caissons (grote betonnen bakken) die zijn gebruikt voor het sluiten van het dijkgat bij Ouwerkerk in 1953.

Stap terug in de geschiedenis van het water van 1953 tot nu. Volg een van de uitdagende jeugdroutes, waarbij je met allerlei opdrachten aan de slag gaat. En ontdek wat er precies gebeurde tijdens die verschrikkelijke rampnacht.

En wat als het water nu weer zou komen? Wat zou jij doen als jouw huis overstroomt? Speel verschillende games om meer te weten te komen over waterveiligheid. Met de herinneringen aan 1953, de lessen die we hiervan geleerd hebben, kijken we graag met jullie naar de toekomst. Want de strijd tegen het water is van altijd!

Alles over de verschillende jeugdroutes vind je hier: watersnoodmuseum.nl/jeugd

ALLES DRAAIT OM LEF EN EXPERIMENTEREN! IN HET COBRA MUSEUM

De Cobra kunstenaars lieten zich o.a. inspireren door de creativiteit van kinderen. Ze streefden naar een experimentele, fantasierijke en spontane manier van kunst maken. Ook in onze educatieve programma's staat deze spontaniteit, het experiment en lef centraal. Ze bieden verfrissende inzichten in het nu, op zowel individueel als maatschappelijk niveau.

Tentoonstellingen te zien in schooljaar 2023-2024

- **Cobra, de hoogtepunten** - 19 oktober 2023 t/m 14 april 2024
Een feest van expressie, experiment en lef
- **MOØDe - Anton Corbijn** - 22 december t/m 12 mei 2024
Fotograaf van wereldformaat Anton Corbijn verkent de cross-over tussen fotografie en de modewereld
- **Family of humans - Pierre Verger en Diana Blok** - 30 mei t/m 29 september 2024
Fotografisch tweeluik met als thema's slavernij, gender en diversiteit

Voor meer informatie kijk op: <https://cobra-museum.nl/te-doen/onderwijs/>
Vragen over maatwerk? Mail naar Kim via k.driessen@cobra-museum.nl

the Amsterdam Dungeon

Durf jij het aan The Amsterdam Dungeon te bezoeken?

Dompel jezelf onder in een eeuwen oude kerk, en ervaar 500 jaar duistere geschiedenis. Bezwijk je straks van angst of door een lachbui? Kijk, ruik, luister en huiver. Maak kennis met een volledige cast professionele acteurs die gruwelijke rollen spelen, van de krankzinnige rechter tot de duivelse beul. Ontelbare verrassingen geven je gegarandeerd een ervaring waarin je enerzijds op je hardst schreeuwt en anderzijds het uitproest van het schaterlachen

Geen tour is hetzelfde. Jij maakt namelijk een belangrijk deel uit van de ervaring. Daal af in de donkere kerkers en ontdek wie van jullie uiteindelijk toch een heks is. Verdient diegene het om op de brandstapel te eindigen? Bepaal met de groep wie op de stoel van de beul mag plaats nemen om de verschillende martelpraktijken levensecht te beleven. Durf jij het aan?

**DE SPANNENDSTE
GESCHIEDENISLES
OOIT!**

Wil Jij je dagje uit naar Amsterdam nog completer maken? Vraag dan naar één van onze combinatiedeals. Je kan The Amsterdam Dungeon makkelijk combineren met een bezoek aan Madame Tussauds. Hier kan je schitteren tussen de sterren. Of heb je Nederland altijd al eens van bovenaf willen bewonderen? Je kan je dagje Amsterdam nog leuker maken met een bezoek aan de 5D Flight Experience bij THIS IS HOLLAND

SCAN DE QR
OF ANDERS...

NATIONAAL
COMITÉ
VETERANENDAG

**GRATIS
SCHOOLVOORSTELLING**

De missie: **Ver weg en toch dichtbij**
Voor leerlingen van **10 – 14 jaar**

Duur: **45 minuten.**

Past binnen burgerschapsvorming, CKV
en het thema **'Vrede en Veiligheid'.**

Marlies, dochter van een veteraan, vertelt over de missie van haar vader in Afghanistan. Een realistisch beeld van het leven van veteranen, de missie en wat het betekent voor hun gezin. Ondersteund met livemuziek van een militair orkest.

'De Missie' is een productie van het Nationaal Comité Veteranendag en de Militaire Muziek Krijgsmacht. Het vfonds, hoofdpartner van het Nationaal Comité, ondersteunt de voorstelling.

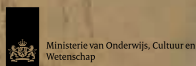
Mede mogelijk gemaakt door:

Gratis uitvoering, vraag nu aan
via: info@veteranendag.nl

ZIE VAN GOGH OP SCHOOL

Bekijk nu onze
onderwijsprogramma's
op vangoghmuseum.nl/vo

Van
Gogh
Museum
Amsterdam